

Sarri Rannanlilja
Kaikkien puolella

tarinateatteri yhdenvertaisuutta edistämässä

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Sosionomi

Sosiaaliala

Opinnäytetyö

17.1.2017

Tekijä(t) Otsikko Sivumäärä Aika	Sarri Rannanlija Kaikkien puolella- tarinateatteri yhdenvertaisuutta edistä- mässä 55 sivua + 4liitettä 17.1.2017
Tutkinto	Sosionomi AMK
Koulutusohjelma	Sosiaalialan koulutusohjelma
Suuntautumisvaihtoehto	sosionomi
Ohjaaja(t)	Arto Salonen Anna-Riitta Mäkitalo
<p>Lähtökohta opinnäytetyöhön oli sosionomi-opintojen innovaatioprojekti, joka tehtiin Invalidiliitolle. Invalidiliiton tehtävänanto oli etsiä uusia tapoja vaikuttaa koululaisten asenteisiin vammaisuutta kohtaan. Toteutin innovaatioprojektia varten kehittämäni idean opinnäytetyönä yhteistyössä ohjaus ja oppimiskeskus Valteri -koulu Ruskiksen kanssa.</p> <p>Tavoitteena opinnäytetyössä tarinateatteri- interventiossani oli yhdenvertaisuuden kokemuksen edistäminen hyvien väestösuhteiden näkökulmasta sekä tutkia tarinateatterin toimivuutta ryhmien yhdistämisessä. Menetelmänä käytin tarinateatteria ja kohderyhmien perusopetuksen ja erityisopetuksen oppilaiden yhdistämistä. Yhteistä ihmisyyden ja yhdenvertaisuuden kokemusta etsittiin tarinoiden kertomisen ja vuorovaikutuksen avulla tarinateatterin periaatteiden mukaisesti. Kokemusten jakaminen mahdollistaa samaistumisen tunnetasolla. Teoreettisena taustana olivat yhdenvertaisuus ja neurotieteellisten tutkimusten löydöt aivojen peilautumisjärjestelmistä eli laajoista hermoverkostoista, joihin pohjautuu toisten ihmisten ymmärtäminen ja sosiaalinen kanssakäyminen, joka on edellytys empatian kokemuk- selle eli toisiin ihmisiin ja heidän tunteisiinsa eläytymiselle.</p> <p>Toteutin opinnäytetyöni toiminnallisena kehittämistyönä. Tarinateatteri-interventio sisälsi tutustumiskerrat molemmille oppilasryhmille erikseen, jolloin hahmoteltiin tarinateatteriin tulevia aiheita. Tarinateatteriryhmä Teleskooppi toteutti tarinateatteriesitykset kohderyhmien oppilaille yhteisesti. Palaute- ja arviointikerran pidin molemmille oppilasryhmille erikseen. Tapaamiskertojen toiminnan havainnoinnin ja oppilailta ja opettajilta kerätyn palautteen perusteella arvioin yhdenvertaisuuden edistämisen tavoitteeseen pääsemistä ja tarinateatteri-intervention toimivuutta ryhmien yhdistämisessä.</p> <p>Tarinateatteri on toimiva menetelmä oppilasryhmien yhdistämisessä. Palautekeskusteluissa ja kirjallisessa palautteessa kävi ilmi, että oppilaista toimivinta tarinateatteri-interventiossa oli vuorovaikutus ja toisten ajatusten kuuleminen ja palautteessa on viitteitä yhdenvertaisuuden edistymisestä. Vuorovaikutus oppilasryhmien välillä toimii tarinateatteriryhmän välityksellä. Yhdenvertaisuuden kokemuksen edistymisen todentaminen olisi vaatinut yhdenvertaisuus – kokemuksen perusteellista tutkimista molemmissa oppilasryhmissä sekä ennen että jälkeen tarinateatteri – intervention, joka olisi vaatinut laajemman syventymisen yhdenvertaisuuden – käsitteeseen kuinka sen kokevat sekä erityistä tukea tarvitsevat, että perusopetuksen oppilaat.</p>	
Avainsanat	tarinateatteri, yhdenvertaisuus, vuorovaikutus

Author(s) Title Number of Pages Date	Sarri Rannanilja On everybody`s Side - Promoting Equality with Playback Theatre 55 pages + 4 appendices January 2017
Degree	Bachelor of Social Services
Degree Programme	Social Services
Specialisation option	Bachelor of Social Services
Instructor(s)	Arto Salonen, Principal Lecturer Anna-Riitta Mäkitalo, Senior Lecturer
<p>The beginning for this Bachelor's Thesis was an innovation project in social services studies. The assignment given by The Finnish Association of People with Physical Disabilities (FPD) was to look for new ways to influence the pupils' attitudes towards disability. My thesis is an extension of the idea I carried out for the innovation project with Valteri Centre for Learning and Consulting, Ruskis. The aim of the thesis was to promote equality in the playback theatre intervention, from the perspective of good relations. Another aim was to study how playback theatre works when groups are combined. Basic education learners and special education learners told stories from their lives, and the stories were enacted on the spot in accordance with the principles of playback theatre. Playback theatre stimulates interaction and dialogue by making different perspectives visible. Playback theatre draws people together on an emotional level and allows fresh perspectives.</p> <p>The theoretical background of the thesis was equality and the point of view of good relations, both neuroscience and the core concepts behind neural networks. Social interaction and understanding of other people are the basis for empathy. My thesis was a project based, functional thesis. The Playback theatre intervention contained six sessions. In the first meetings learners were looking for topics for playback theatre. Performances were carried out by the playback theatre group Teleskooppi. I asked for feedback from the pupils and the teachers after each session. I also met the learners once for feedback only. I assessed the aim of promoting equality and how the playback theatre intervention works when the groups are combined through self-observation and feedback, as well as by observing activities and interaction.</p> <p>The results lead to the conclusion that playback theatre is an effective method for the combination of groups of pupils. The interaction between student groups worked through the playback theatre. In the feedback discussions and in the written feedback the learners said that interaction was the best thing in playback theatre, and that it made different perspectives visible. In the feedback were also some signs that intervention promoted equality.</p> <p>As a conclusion it can be said that a verification assessment of equality would have demanded an examination of both learner groups before and after the playback theatre intervention, which would have required a deepening of the concept of equality to both pupil groups.</p>	
Keywords	playbacktheatre, equality, interaction

Sisällys

Johdanto	1
1 Opinnäytetyön taustana käytännön tarve	3
1.1 Toiminnallinen opinnäytetyö	4
1.2 Havainnointi	6
2 Opinnäytetyön tavoite ja yhteistyötahot	8
2.1 Tavoite ja tarkoitus	8
2.2 Valterikoulu Ruskis yhteistyötahona	9
2.3 Helsingin ranskalais-suomalainen koulu yhteistyötahona	10
2.4 Tarinateatteri Teleskooppi	10
3 Yhdenvertaisuus	12
3.1 Yhdenvertaisuuden lainsäädäntö	12
3.2 Hyvät Väestösuhteet	14
3.3 Kokemus	15
4 Vuorovaikutus ja neurotiede	15
4.1 Voimauttava vuorovaikutus	16
4.2 Neurotiede	18
5 Draama	19
5.1 Draama on vuorovaikutusta	19
5.2 Tarinateatteriprojektin pohjana draamatarinan suunnittelu	20
6 Tarinateatteri	22
6.1 Tarinateatterin historia	22
6.2 Tarinateatterin periaatteet	23
6.3 Tarinateatteri menetelmänä	25
6.4 Tarinateatterin rakenne	26

8. Toiminnan toteutus	28
8.1 Tarinateatteri- intervention aikataulu ja ryhmät	28
8.2 Tutustumiskerta Ruskiskoululla	29
8.3 Tutustumiskerta ranskalais -suomalaisella koululla	31
8.4 Ruskiskoulun tarinateatterikerta	33
8.5 Ruskiskoulun tarinateatterin arviointi	35
8.6 Tarinateatteri ranskalais- suomalaisella koululla	37
8.7 Ranskalais- suomalaisen koulun tarinateatterikerran arviointi	39
9. Tarinateatteri- interventio palaute ja arviointi	43
9.1 Palautekeskustelu Ruskiskoululla	43
9.2 Palautekeskustelu ranskalais- suomalaisella koululla	44
9.3 Ruskiskoulun opettajien antama arviointi tarinateatteri-interventiosta	46
10. Tulokset ja pohdinta	48
10.1 Tulokset	48
10.2 Pohdinta	50
Lähteet	54
Liitteet	
Liite 1. oppilaiden kuvauslupa	
Liite 2. Tunnekuva-arviointi	
Liite 3. Havainnointikysymykset opettajille	
Liite 4. loppuarviointilomake oppilaille ja opettajille	

Johdanto

On tärkeää jakaa ihmisyyden kokemus, tietää, että toisilla on samankaltaisia kokemuksia halusta rakastaa ja olla rakastettu, surusta, pelosta, seikkailusta, ilosta... On olemassa yhteys ihmisenä olemisesta (Pearson 1999:32.).

Ennakkoluulojen keskellä ei ole yksinkertaista rakentaa omaa identiteettiä. Erityisen vahingollisia ennakkoluuloja ovat nuorille, jotka etsivät identiteettiään. Ihmisyyteen kuuluu kaipaus hyväksytyksi tulemiseen omana itsenään. Jokainen ihminen on ainutlaatuinen ja omanlaisensa ajatuksineen ja tunteineen, jotka myös muuttuvat vuorovaikutuksessa. Ajatukset toista ihmistä kohtaan vaikuttavat omaan toimintaan ja tämä vaikuttaa taas toisen ajatuksiin, tunteisiin ja toimintaan. Tunteet ovat meille kaikille yhteisiä. Kaikilla meillä on tarve tulla kohdatuksi, kuulluksi ja nähdyksi. Kohtaamisessa on keskeistä kiinnostus ja uteliaisuus toisen ihmisen maailmaa kohtaan. Mitä enemmän kuvittelee tietävänsä toisen ajatuksista, elämästä tai tunteista sitä vähemmän toista ihmistä oikeasti kohtaan. Aidon vuorovaikutuksen kautta avaudumme uusille kokemuksille ja tunteille. Yhteiset kokemukset ja elämykset ovat perusta vuorovaikutukselle ja yhteiselle ymmärrykselle. Tarinateatterissa korostuu mahdollisuus avata itsensä ja kommunikoida tunnetasolla aivan tuntemattomienkin ihmisten kanssa. Tunteet ovat ihmisenä olemisen yhteinen universaali kohtaamisen alue. Tarinateatterilla on kyky avata ihmisissä jotakin, se on kuin oikotie oivallukseen ihmisyydestä. Aivojen peilautumisjärjestelmistä eli laajoista hermoverkostoista saadut neurotieteellisten tutkimusten tulokset viittaavat siihen, että ihmisten ymmärtäminen ja sosiaalinen kanssakäyminen, toisiin ihmisiin ja heidän tunteisiinsa eläytyminen tapahtuisikin suoraan peilisolujen kautta.

Opinnäytetyön tarinateatteriteema sitoo yhteen opiskelu- ja työhistoriani sekä mielenkiinnonkohteeni. Olen opiskellut lähihoitajaksi vammaisuuteen erikoistuen ja työskennellyt vuosia vaikeavammaisten asumispalvelussa. Olen aiemmin opiskellut puhe- ja draamaopettajan opintoja 148 opintoviikkoa. Opiskelujen ohessa toimin lasten teatterikerhon ohjaajana. Lasten- ja nuorten erityisohjaajan opintoni tein työskennellessäni psyykkistä tukea tarvitsevien sijoitettujen ja huostaan otettujen nuorten ryhmäkodissa. Lopputyön tein

pitämästäni tarinateatteriryhmästä, sen ryhmäprosessista ja toiminnasta. Prosessidraama olen opiskellut avoimessa yliopistossa 6 ov. Sosionomin opintojen opinnäytetyö yhdistää työkokemukseni ja opintoni tukemaan sosionomin ammatillisuutta.

Ennen varsinaista toiminnallista osuutta perehdyin draaman käyttämiseen kouluympäristössä ja siihen liittyvään teoriaan, sekä kokemuksiin tarinateatterin tekemisestä nuorten kanssa. Yhdenvertaisuisuuden eri ilmenemistavat ja eri painopisteet, ja kuinka yhdenvertaisuuden kokemusta voisi saada näkyväksi, oli myös tarkoituksenmukaista selvittää.

Tarinateatteri- interventiossa oma roolini oli olla osallistuva havainnoija Osallistuin prosessiin lämmittäjän roolissa, jossa kerron ensin nuorille mistä tarinateatterissa on kysymys ja mihin he ovat ryhtymässä tässä projektissa. Tarkoituksena oli saada vuorovaikutus ja prosessi alkamaan jo tässä vaiheessa ja ankkuroida aihetta ryhmälle. Itse tarinateatteriesityksen kulusta on vastuussa tarinateatteriryhmän ohjaaja ryhmänsä kanssa, jolloin minun roolini oli havainnoida toimintaa ja sen vaikutuksia.

Tavoitteena interventiossani on yhdenvertaisuuden kokemuksen edistäminen vuorovaikutuksen näkökulmasta. Menetelmänä käytän tarinateatteria ja nuorten kohderyhmien yhdistämistä. Toteutan opinnäytetyöni toiminnallisena, kehittämistyönä menetelmän tutkimisessa ryhmätoimintaan. Työni perustana on käytännön toiminnan havainnointi, ja esitysten jälkeen nuorilta ja opettajilta kerätyn palautteen analysointi.

Toisessa kappaleessa esittelen opinnäytetyön lähtökohdat ja perustelun kehitystehtävälle. Lisäksi esittelen toiminnallisen opinnäytetyön ideaa ja havainnointia. Seuraavassa kappaleessa esittelen opinnäytetyön tavoitteen ja tarkoituksen, sekä toimintaympäristön että yhteistyötahot. Neljännessä kappaleessa esittelen yhdenvertaisuuden sekä hyvien väestösuhteiden, että kokemuksen käsitteitä. Kappaleessa viisi kerron neurotieteen tuloksista peilineuronien toiminnassa ihmisten välisessä kommunikoinnissa. Kuudes luku käsittelee draamaa ja sen soveltamista, sekä draamatarinan suunnittelun käyttämistä tarinateatteri-intervention pohjana ja havaintoja. Seitsemäs luku avaa tarinateatterin historiaa, periaatteita ja rakennetta. Kahdeksas luku on tarinateatteri- intervention toiminnan toteutuksen kuvaus. Tutustumiskertojen kuvaukseen sisältyy niiden arviointi. Tarinateatterikerrat ovat raportoitu kumpikin erikseen. Niitä seuraa arviointi, jossa on oppilailta kerätty palaute mukana, oman toiminnan arvioni lisäksi. Yhdeksäs luku koostuu

oppilaiden ja opettajien antamasta palautteesta. Kymmenennessä luvussa esittelen tulokset ja pohdin tarinateatteri- intervention toteutumista ja mahdollisuuksia peilaten interventiota tarinakattilaprojektin tuloksiin.

1 Opinnäytetyön taustana käytännön tarve

Idea opinnäytetyöhön lähti työelämälähtöisestä innovaatioprojektista. Invalidiliitto etsi uusia tapoja vaikuttaa koululaisten asenteisiin vammaisuutta kohtaan. Invalidiliitto on monialajärjestö, joka edistää ja kehittää vammaisten ihmisten mahdollisuuksia osallistua, liikkua ja elää täysipainoista elämää. Invalidiliitto vaikuttaa vammaisten ihmisten ihmisoikeuksien, yhdenvertaisuuden ja hyvän arjen toteutumisen puolesta. Invalidiliitto tukee, tarjoaa ja tuottaa monipuolista toimintaa kuten palveluja, koulutusta ja kuntoutusta. Lisäksi invalidiliitolla on useita projekteja, joista esimerkiksi Asennetta ja elämänhallintaa projektissa on tavoitteena vammaisiin kohdistuvien asenteiden ja ennakkoluulojen vähentäminen ylisukupolvisen vuorovaikutuksen avulla. (Invalidiliitto 2015.)

Innovaatioprojektin kehittämisen kohteena oli vammaistietoisuus ja suvaitsevaisuus yläkouluissa ja tästä sain idean myös opinnäytetyöhön. Innovaatioprojektin tavoitteena oli kehittää työtapa lisäämään suvaitsevaisuutta nuorten keskuudessa. Ideoin siihen tarinateatterin käyttämistä ryhmien yhdistämiseen ja opinnäytetyö on se idean jalostamista ajatuksesta teoksi. Tavoite tarkentui suvaitsevaisuuden lisäämisestä yhdenvertaisuuden kokemuksen edistämiseen, suvaitsemisen sanan monimerkityksellisyyden vuoksi. Suvaitsevaisuudesta yhdenvertaisuuteen, opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittaman hankkeen ”Normit nurin” sivustolla, joka edistää yhdenvertaisuutta koulumaailmassa, kiitettiin suvaitsevaisuuden problematiikka; suvaitsevaisuus tarkoittaa, että joku suvaitsee sinua, siitä huolimatta minkälainen olet. Yhdenvertaisuuden kantava ajatus on, että jokainen on lähtökohtaisesti yhtä arvokas. (Normit nurin 2016.)

Etsin innovaatioprojektia varten taustatietoa asenteista vammaisuutta kohtaan, ja tietoa jo kehitetystä toiminnasta nuorten ja vammaisten nuorten välillä. Etsin tapoja, joilla voisi

vaikuttaa asenteisiin vammaisuutta kohtaan nuorten keskuudessa. Valitsimme vaihtoehtoista kohtaamisen idean, ja kohtaamisen kautta vaikuttamisen asenteisiin, jota lähdimme projektissa kehittämään. Menetelmäksi kohtaamisen mahdollistamiseksi valittiin ehdottamani tarinateatteri. Suunnittelimme yläkouluikäisille nuorille yhteisen tarinateatteri-intervention, joka mahdollistaa ryhmien kohtaamisen ja näkökulmien jakamisen. Innovaatioprojektin todellisia toteuttamisen mahdollisuuksia pohtiessamme innovaatioprojektiryhmämme lähetti asiasta kysymyksen oppimis- ja ohjauskeskus Valterikoulu Ruskikselle, jonka nettisivuilla oli maininta tarinateatterista. Ruskiskoulun kuntoutusjohtaja Riitta Tiainen ilmaisi silloin kiinnostuksensa innovaatioprojektin toteuttamiseen.

Tutustuessani aiempiin tutkimuksiin tarinateatterin käyttämisestä löysin Tarinakattila-projektin jonka tehnyt Riitta Harilo toi loppuraportissaan julki toiveensa tutkimuksensa, joka tutkisi nuorten ryhmille tehtyä, säännöllistä tarinateatteri toimintaa. Tarinakattila – projektissa tavoitteena oli antaa nuorille mahdollisuus käsitellä nuoruutta elämänvaiheena ja siihen liittyviä kysymyksiä tarinateatterin keinoin. Kokeiluprojekti, jonka rahoitti Raha-automaattiyhdistys, toteutettiin vuosina 2003- 2006 Pirkanmaan alueella nuorille. Taustajärjestönä oli Pirkanmaan ihmishuhtetyö ry. Työtapoina käytettiin tarinateatteria ja toiminnallisia menetelmiä. (Harilo 2006.)

1.1 Toiminnallinen opinnäytetyö

Toiminnallisella opinnäytetyöllä tarkoitan tässä opinnäytetyössä toiminnan järjestämistä (Vilka - Airaksinen 2003:9). Tavoitteena opinnäytetyössä on oman alan ammatillisen taidon, tiedon ja sivistyksen kehittyminen (Vilka 2006). Tässä toiminnallisessa opinnäytetyössä tavoitteena on yhdistää kaikki ammatillinen osaamiseni ja viedä sitä uudelle tasolle yhdistäessäni sen moniammatillisessa projektissa muiden kanssa. Toiminnallisessa opinnäytetyössä tavoitteena on yhdistää sekä käytännön toteutus, että sen raportointi tutkimusviestinnän keinoin (Vilka - Airaksinen 2003: 9).

Cohenin ja Manion (1994) määrittelevät Metsämuurosen mukaan toimintatutkimuksen todellisessa maailmassa tehtäväksi pienimuotoiseksi interventioksi ja sen vaikutuksen tutkimiseksi. Toimintatutkimus on tilanteeseen sidottua, yleensä yhteistyötä vaativaa, osallistuvaa ja itseään tarkkailevaa ja siinä pyritään kehittämään sosiaalista käytäntöä paremmaksi tai vastaamaan käytännön toiminnassa havaittuun ongelmaan. (Metsämuuronen 2000: 28.) Metsämuuronen toimintatutkimuksiin kohdistettu kritiikki osuu

myös tähän opinnäytetyöhön: otos on tässäkin rajoitettu, muuttujia ei voida kontrolloida eikä tuloksia voida yleistää (Metsämuuronen 2000: 32). Vaikka toiminnallinen opinnäytetyö ei vastaa itse toimintatutkimusta, kuten Vilka (2006) toteaa, sen kulku vastasi kuitenkin toimintatutkimuksen kulkua Metsämuuronen laadullisen tutkimuksen perusteissa Cohenin ja Manionin (1994) esittämässä proseduurissa:

1. Arkipäivän tilanteesta lähtevän ongelman identifiointi, jonka esitteli invalidiliitto innovaatioprojektia varten, eli asenteiden koventuminen vammaisia kohtaan ja siihen vastaaminen.
2. Alustava keskustelu ja neuvottelu asiasta kiinnostuneiden osapuolten kanssa aloittaen innovaatioprojektiryhmän suostumuksesta toteuttaa innovaatioprojekti opinnäytetyönä. Sain suostumuksen tähän projektiryhmän jäseniltä Pekka Polojärveltä ja Hille Puttoselta samasta sosionomiopiskelijaryhmästä ja Satu Masalinilta joka oli toimintaterapiaopiskelijoista. Alustavat neuvottelut idean toteutuksesta Ruskis-koulun kuntoutusjohtajan Riitta Tiaisen, tarinateatteriryhmä Teleskoopin ohjaajan Kaijamaija Parviaisen, ja Ruskis-koulun kehittämispäällikön Leea Paijan kanssa.
3. Aiemman tutkimuskirjallisuuden etsiminen ja tiedon hakeminen toi tietoa draaman ja tarinateatterin käytöstä kouluympäristössä. Erityisopetuksen ja perusopetuksen oppilaiden ryhmien yhdistämisestä tarinateatterin keinoin ei löytynyt tutkimuskirjallisuutta. Draaman ja tarinateatterin käytöstä löytyi rohkaisevia tuloksia tunnekasvatukseen. Neurotieteen tutkimuksen valossa peilisolujen kautta tunnekokemukset ovat implisiittisesti universaaleja kokemuksia, jotka yhdistävät ihmisiä.
4. Ensimmäisessä kohdassa muotoillun ongelman uudelleen muokkaaminen ja määrittäminen, jossa yhdenvertaisuuden kokemuksen edistäminen nousi suvaitsevaisuuden ohitse tarinateatteri-intervention teemaksi.
5. Tutkimuksen suunnittelu sisälsi toiminnan suunnittelun ja sen tarkentamisen käytäntöä varten.
6. Tutkimuksen arvioinnin suunnittelu sisälsi arviointi ja palautelomakkeiden ja tunnekuva-arvioinnin tekemisen.
7. Uuden projektin käynnistäminen eli käytännössä tarinateatteri-intervention toteuttaminen aloittaen aiheiden kartoittamisella.
8. Aineiston tulkinta ja projektin arviointi tapahtui dokumentoinnin yhteydessä. Kokonaiskuva muodostui havainnot ja arviointeja kirjoittaessa. (Metsämuuronen 2000: 31.)

1.2 Havainnointi

Havainnointi sopii vuorovaikutuksen tutkimiseen ja on erinomainen keino silloin kun tilanteet ovat vaikeasti ennakoitavia ja nopeasti muuttuvia. Havainnointi sopii menetelmäksi, kun tutkimuskohteena ovat lapset. Havainnointi sopii myös silloin, jos tutkittavilla on kielellisiä vaikeuksia. Havainnoinnin haittapuolena on, että tietoa voi olla vaikea tallentaa välittömästi joissakin tutkimuksissa. Havainnoijan tulee kyetä pitämään erillään havainnot ja tulkinnat. (Havainnointi n.d.) Kokemukseni todensi opinnäytetyötä tehdesäni, että vuorovaikutuksen havainnoiminen ja muistiinpanojen tekeminen yhtä aikaa on haastavaa. Vuorovaikutustilanteen tutkimisessa havainnoimisessa on kysymys tutkimuskohteen ymmärtämisestä. Tutkimuskohteen ymmärtämisessä on kysymys aina tutkijan oppimisesta vuorovaikutuksen ollessa aina ainutkertainen tilanne. (Vilka 2006: 13.) Käytän opinnäytetyössäni palautekeskusteluja varmentamaan havaittujen asioiden merkitystä. Vilkan mukaan joskus on varmistettava havaittuja asioita haastattelujen avulla, jotta tulkinta on mahdollista tai edes mielekästä tehdä (Vilka 2006: 22).

Todellisista elämänaidoista tilanteista saadaan suoraa tietoa havainnoinnin avulla. Tutkimustilanteissa tutkijan rooli määrittää havainnoinnin menetelmät. Grönfors erottelee kenttätutkimusmenetelmissä neljä osallistumisastetta: 1) havainnointi ilman varsinaista osallistumista, 2) osallistuva havainnointi, 3) osallistava havainnointi eli toimintatutkimus ja 4) piilohavainnointi (Grönfors 1985: 87.) Osallisuusasteeni vaihtelee intervention eri osissa. Osallistun havainnoitsijana tutustumiskerralla. Tarinateatteriosuudessa olen havainnoija ilman varsinaista osallistumista, paitsi toimija palautteen kysymisessä. Toiminnallisessa opinnäytetyössä se onkin tyypillinen tapa toimia.

Havainnointiin perustuvat tutkimukset ja siten tutkimusjaksot voivat olla pitkiä, jopa useita vuosia kestäviä. Tutkija on väistämättä subjektiivinen ja pitkä aika antaa tutkijalle mahdollisuuden varmistaa havaintojaan. Tutkija havainnoi ensin intuitiivisesti, ja havainnot nojaavat aina tutkijan omaan kokemukseen ja elämään. Siten havainnointi on valikoivaa toimintaa. Tutkijan tarkkaavaisuutta suuntaavat hänen ennako-oletuksensa ja mielenkiinnon kohteensa, sekä mieliala ja aktivaatiotaso. Havainnoijalta voi jäädä huomaamatta paljonkin asioita. (Vilka 2006.)

Ennen yksilön tai ryhmän havainnointia täytyy päättää, miksi havainnoidaan eli mihin havainnoimalla hankittavaa tietoa käytetään (Koivunen - Lehtinen 2015: 33). Toiminnan

toteutuksessa sain havainnoimalla ajantasaista tietoa osallistujista ja muutoksista joita suunnitelmaan jatkon suhteen tulisi tehdä. Opinnäytetyössäni havainnoinnin tarkoituksena oli myös selventää ja täydentää annettua palautetta (Vilkka 2006). Havainnoijina ja palautteen antajina toimivat lisäksi mukana olleet opettajat. Toimintakerroista saatuja havaintoja hyödynnettiin toimintaa arvioitaessa ja kehitettäessä.

Dokumentointia voidaan käyttää myös arvioinnin apuvälineenä, vaikka se onkin analysoinnin, tulkinnan ja toiminnan suunnittelun väline. Todellisuuden mahdollisimman tarkka kuvaaminen, kirjaamalla havaintoja muistiin tai muulla tavoin tallentamalla, on dokumentointia. Havainnointi lomakkeen muoto määräytyy tilanteen ja tarpeen mukaan. (Koivunen - Lehtinen 2015: 77.)

Laadin toimintakertoja varten havainnointilomakkeet, joita tarinateatteri-interventiossa mukana olleet opettajat täyttivät toiminta kertojen jälkeen. Tarinateatteri-intervention päätyttyä opettajat ja ranskalais-suomalaisen koulun oppilaat osallistuneet täyttivät myös tarinateatteri-intervention arviointilomakkeen, jossa he antoivat palautetta järjestämästäni toiminnasta ja sen toteutuksesta. Ruskiskoulun oppilaiden kanssa opettajien mukaan kirjallisen palautteen antaminen ei olisi heillä toiminut, joten käytimme arvioinnissa tunnekuvia.

2 Opinnäytetyön tavoite ja yhteistyötahot

2.1 Tavoite ja tarkoitus

Tarinateatteri-interventio on kokeellinen projekti, jossa tarinateatteri menetelmän mahdollisuuksia käytetään yhdenvertaisuuden kokemuksen edistämiseksi oppilasryhmät yhdistettäessä. Interventiossa työskennellään yhdessä kohderyhmien oppilaiden kanssa tarinateatterin keinoin. Yhteistä ihmisyyden kokemusta etsitään tarinoiden kertomisen ja vuorovaikutuksen avulla, tarinateatterin periaatteiden mukaisesti. Tapaamiskertojen ja itse esitysten ja palautteen sekä havainnoinnin kautta arvioin tarinateatteri-interventio tavoitteeseen pääsemistä. Intervention tärkeäksi tavoitteeksi nousi kokeellisuus ja menetelmän soveltaminen oppilasryhmiä yhdistettäessä. Arvioin sekä toiminnallisia että sisällöllisiä tavoitteita ja niiden toteutumista tarinateatteri-interventio aikana. Arvioinnin jälkeen voi tehdä tarvittavia muutoksia, ja raportoida myös tulevia tarinateatteri-interventioita varten.

Opinnäytetyössäni tarinateatteri-interventiossa on tavoitteena yhdenvertaisuuden kokemuksen edistäminen, antamalla oppilaille mahdollisuus tutkia, jäsentää ja jakaa omaa käsitystään ihmisyydestä, itsestään ja muista tarinateatterin keinoin. Käytännön tasolla tämä tavoite pyritään toteuttamaan yhdistämällä ryhmät tekemään yhdessä tarinateatteria.

Tavoitteen toteutumista tarkastelen seuraavien kysymysten avulla.

1. Miten yhdenvertaisuuden kokemuksen edistyminen näkyy toimintaa havainnoissa ja annetussa palautteessa
2. Miten tarinateatteri toimii ryhmien yhdistämisen kontekstissa?

Opinnäytetyön tarinateatteri- intervention tuloksia käyttömahdollisuuksista on tarkoitus hyödyntää Ruskiskoulun toiminnassa. Ruskiskoulu kuuluu Valteriverkostoon, joka on osa Opetushallituksen Opi ja onnistu esteettä- koulutuskokonaisuutta, jonka tavoitteena on luoda uudenlaisia pedagogisia ratkaisuja ja uusia osallistavia keinoja ja monipuolistaa koulun työtapoja.

2.2 Valterikoulu Ruskis yhteistyötahona

Innovaatioprojektin toteuttamisen mahdollisuuksia kartoittaessa yhteistyökumppaniksi oli löytynyt oppimis- ja ohjauskeskus Valteri -koulu Ruskis, joka on suunnattu lapsille ja nuorille jotka tarvitsevat tehostettua tai erityistä tukea oppimiseensa. Koulun kuntoutusjohtaja Riitta Tiaisella oli kontakti tarinateatteriryhmä Teleskoopin ohjaaja Kaijamaija Parviaiseen. Ruskiskoululla oli valmiiksi yhteistyötä ranskalais- suomalaisen koulun kanssa jonka yhteyshenkilönä oli apulaisrehtori Sari Aavikko.

Ruskis tarjoaa oppimiseen ja koulunkäyntiin tukea liikunta- ja monivammaisille sekä pitkäaikaissairaille lapsille ja nuorille sekä heidän perheilleen ja lähityöntekijöilleen. Koulu on suunnattu tehostetun tai erityisen tuen tarpeessa oleville lapsille ja nuorille. Koulussa on monien ammattialojen edustajia opettajista neuropsykologeihin. Ruskis noudattaa peruskoulun opetussuunnitelmaa. Konduktiivisen pedagogiikan periaatteet ohjaavat koulun opetusta, jonka perusteella lapsi tai nuori pyritään näkemään kokonaisuutena. Konduktiivisessa pedagogiikassa on keskeistä yhteiset realistiset tavoitteet sekä johdonmukaisuus ja toimiva tiimityöskentely yhteistyössä ammattihenkilöstön, lasten ja vanhempien kesken. Koulun tavoitteena on oppilaiden kasvaminen aktiivisiksi toimijoiksi ja että he voivat osallistua ja vaikuttaa. (Ruskis n.d.)

Ruskiksen koulu tekee paljon yhteistyötä eri vapaaehtoistoimijoiden kanssa. Tavoitteena on lasten ja nuorten tukeminen osallisuuteen mielekkäiden vapaa-ajan toimintojen kautta kuten esimerkiksi tarinateatteriesitysten, ulkoilun tai peli-iltojen kautta. Toimintaa suunnitellaan ja toteutetaan yhteistyössä vapaaehtoisten toimijoiden, oppilaiden ja henkilökunnan kanssa. (Ruskis n.d.)

Ruskiksen historia yltää vuoteen 1890, jolloin Ruskeasuon koulu aloitti toimintansa Raajarikkoisten työkouluna Vironkadulla Helsingin Kruununhaassa. Oppimis- ja ohjauskeskuksiksi valtion erityiskoulut muuttuivat 2010-luvulla. Ruskikseen syntyi silloin Ruskeasuon koulun yhteyteen asiantuntijapalveluja Etelä-Suomen kunnille ja kouluille tarjoava oppimis- ja ohjauskeskus. Valtakunnalliset oppimis- ja ohjauskeskukset eri puolilla Suomea yhdistyivät 1.8.2015 lähtien Oppimis- ja ohjauskeskus Valteriksi.

Tällä hetkellä Valterikoulu Ruskis on yksi kuudesta koulusta Valteri verkoston koulusta. Valterin verkosto on osa Opetushallituksen Opi ja onnistu esteettä- koulutuskokonaisuutta 2015-2016 jossa on tarkoitus jakaa osaamista varhaiskasvatukseen, perusopetuksen ja oppilashuollon osaajaverkoston kanssa, ja tarjota uutta tietoa asiantuntijaseminaareissa. Hankkeen tavoitteena on luoda uudenlaisia pedagogisia ratkaisuja sekä monipuolistaa koulun työtapoja ja luoda uusia osallistavia keinoja. (Ruskis n.d)

2.3 Helsingin ranskalais-suomalainen koulu yhteistyötahona

Helsingin ranskalais-suomalainen koulu on valtion kielikoulu, jossa laaja-alainen opetus painottaa sekä monikielisyyttä että avointa mieltä, yhteisöllisyyttä ja vuorovaikutustaitoja. Koulu tähtää korkeaan sivistystasoon turvallisessa oppimisympäristössä ja perehdyttää ranskan kieleen sekä ranskankieliseen kulttuuriin. Koulu toimii myös oman alansa täydennyskoulutuksen ja kulttuurivaihdon valtakunnallisena oppimiskeskuksena.

Ranskalais-suomalaisen koulun kasvatuksellisten arvojen kerrotaan olevan pohjana henkiselle kasvulle ja hyvien tapojen oppimiselle. Elämän kunnioitus – itsensä, toisten ja luonnon kunnioittaminen on kasvun perustana. Toisten huomioon ottaminen, vastuullisuus ja välittäminen ovat hyviä tapoja. Koulun tavoitteena on hyvän itsetunnon kehittyminen luovassa, turvallisessa ja hyväksyvässä ilmapiirissä. Oppilaita tuetaan ja rohkaistaan kehittämään vuorovaikutustaitoja ja empaattisuutta sekä taitoja kohdata toinen ihminen erilaisissa elämäntilanteissa. (Helsingin ranskalais-suomalainen koulu n.d)

2.4 Tarinateatteri Teleskooppi

Tarinateatteri Teleskooppi on ollut toiminnassa vuodesta 2009. Sen jäseniä ovat Riikka Tiainen, Pirre Toikkanen, Paavo Hakulinen, Markku Jäppinen, Sinikka Lumiluoto ja Kaijamaija Parviainen joka on ryhmän ohjaaja. Ryhmän tarinateatterin ja soveltavan draaman ammattilaiset toimivat taiteen ja opetuksen parissa monialaisesti. Kaikki ryhmän jäsenet ovat tarinateatteriohjaajia.

Play forward on tarinateatteriryhmä Teleskoopin kehittämä tarinateatterilla fasilitoinnin malli. Play Forward kuvaa uusia ehdotelmia ja hahmotelmia joita fasilitoinnin ja tarinateatterin yhdistämisessä etsitään. Tarinateatteri Teleskooppi suunnittelee, fasilitoi ja ohjaa seminaarityöpajoja, koulutuspäiviä ja työyhteisöjen kehittämistilaisuuksia. Toteutuksessa he käyttävät tarinateatterin lisäksi taidelähtöisiä ja toiminnallisia menetelmiä tilaajan toiveiden ja tarpeiden mukaan. Teleskooppi fasilitoi tarinateatterin keinoin mahdollistaakseen asioiden monitasoisen käsittelyn niin yksilön omien kokemusten, paikalla olevan työyhteisön kuin koko organisaation näkökulmasta. Taiteen symbolinen etäisyys voi avata uusia näkökulmia ja tulkintoja. Perimmäisenä tavoitteena on herättää halu lähteä etsimään erilaisia ratkaisuja tai kysymyksiä, joita ei ehkä vielä ole edes esitetty, yleisön tai työyhteisön jäseniltä. Tarinateatteri Teleskoopin työskentelyssä fasilitointi aktivoi osallistujia ajatteluun ja oivalluksiin taidelähtöisillä ja toiminnallisilla menetelmillä. Tavoitteena on, että osallistujissa syntyy uutta ajattelua ja uusia oivalluksia. Tarinateatterilla fasilitoinnin kantavina rakenteina ovat kuunteleminen, kysyminen, tulkinta ja läpinäkyvyys.

Tarinateatteriryhmä Teleskooppi tapaa aina asiakkaan ennen esitystä. Ensikontakti otetaan sähköpostilla tai puhelimitse. Asiakkaan tapaamisessa keskustellaan tilaajan toiveista ja tehdään yhdessä ideoiden alustava suunnitelma. Tapaamisessa on mukana teleskooppiyhmän jäseniä kahdesta neljään. Valmistautuminen ryhmän kanssa alkaa tilaajan otettua yhteyttä jolloin varmistetaan ryhmän kokoonpano esityksessä. Ennen tilaisuutta ryhmä suunnittelee mitä tullaan tekemään, niin että jokainen tietää oman roolinsa.

Valmistautuminen ja osallistujien lämmittelyä tarvitaan teeman avaamiseksi, yleisöön tutustumiseksi ja turvallisen ilmapiirin rakentamiseksi. Teleskooppi ryhmän jäsenet ovat läsnä olevina ja omina itsenään tilassa ottamassa vastaan osallistujia. Ryhmäläiset eivät rakenna vahvaa eroa näyttämön ja osallistujien välille vaan luovat yhdessä turvallista ja

leppoisaa tunnelmaa. Näyttelijöiden ja ohjaajan alkutarinoilla viritetään teemaan ja työskentelyyn. Työskentely rakentuu pariporinoista, ryhmätyöskentelyistä ja tarinateatterillisista peilauksista. Osallistujat jakavat toisilleen omaa tietotaitoaan ja kokemuksiaan käsiteltävästä teemasta, tavoitteena nähdä jotain uutta olemassa olevasta. Työskentelyn synnyttämiä tunnelmia, tarinoita ja oivalluksia jaetaan yhteisesti.

Teleskooppiryhmän välitön reflektointi tapahtuu heti keikan jälkeen. He tutkivat toteutunutta kannustavasti heti keikan jälkeen kooten onnistumiset ja kehittämisen paikat. Tarkempi reflektointi käydään seuraavassa ryhmän tapaamisessa. Ryhmä käy huolella reflektoiden läpi toteutuneet keikat ja kehittää toimintaa yhteisen arvioinnin pohjalta. (Teleskooppi n.d.)

3 Yhdenvertaisuus

3.1 Yhdenvertaisuuden lainsäädäntö

Finlex ® sivustolla joka on oikeusministeriön omistama oikeudellisen aineiston julkinen ja maksuton Internet-palvelu avataan yhdenvertaisuutta lainsäädännön näkökulmasta. Yhdenvertaisuus tarkoittaa perustuslain kuudennessa pykälässä kaikkien kansalaisten tasa-arvoista kohtelua, kaikkien yhdenvertaisuutta lain edessä ja sitä, ettei ketään saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eriarvoiseen asemaan henkilöön liittyvän syyn perusteella (Perustuslaki 6 §.) Yhdenvertaisuus käsite laajentaa tasa-arvon käsitettä. Tasa-arvo käsitteenä viittaa arkikielessä useimmiten sukupuolten väliseen tasa-arvoon.

Yhdenvertaisuuslain (6 §) mukaan koulutuksen järjestäjän on arvioitava yhdenvertaisuuden toteutumista toiminnassaan, ryhdyttävä tarvittaviin toimenpiteisiin yhdenvertaisuuden toteutumisen edistämiseksi ja huolehdittava siitä, että oppilaitoksella on suunnitelma tarvittavista toimenpiteistä yhdenvertaisuuden edistämiseksi. Yhdenvertaisuuslain tarkoitus on edistää yhdenvertaisuutta, ehkäistä syrjintää ja tehostaa syrjinnän kohteeksi joutuneen oikeusturvaa. (Yhdenvertaisuuslaki 1 §)

Yhdenvertaisuussuunnittelun päämäärä on syrjinnän tunnistaminen, siihen puuttuminen, toiminnan ja käytäntöjen yhdenvertaisuusvaikutusten arviointi, yhdenvertaisuutta edistävien toimenpiteiden toteuttaminen ja osallisuuden lisääminen. (Yhdenvertaisuussuunnittelun opas 2010:14.)

Yhdenvertaisuuden edistäminen on laajempi asiakokonaisuus kuin pelkästään syrjintä ja siihen puuttuminen. Yhdenvertaisuutta ja sen edistämistä voidaan arvioida esimerkiksi eri ihmisryhmien yhdenvertaisuuden näkökulmasta, joka voi olla syrjintäperusteista tarkastelua tai hyvien väestösuhteiden tarkastelua. Yhdenvertaisuutta arvioitaessa kiinnitetään yleensä huomiota sekä muodolliseen että tosiasialliseen yhdenvertaisuuden toteutumiseen. Muodollisen yhdenvertaisuuden toteutuminen tarkoittaa yksinkertaisesti siis sitä, että samanlaisessa tapauksessa ihmisiä tulee kohdella samalla tavoin ilman syrjintää. Välittömällä syrjinnällä tarkoitetaan sitä, että henkilöä kohdellaan epäsuotuisammin kuin jotakuta toista henkilöä kohdellaan, tai on kohdeltu tai kohdeltaisiin vertailukelpoisessa tilanteessa rodun tai etnisen alkuperän, uskonnon tai vakaumuksen, vammaisuuden, iän tai seksuaalisen suuntautumisen vuoksi. Rasismilla tarkoitetaan sellaista ideologiaa ja/tai toimintaa, joka perustana on käsitys erillisten rotujen tai kulttuurien olemassaolosta. Rasistiset ideologiat korostavat kulttuurisia eroja, jotka nähdään ylittämättöminä esteinä ryhmien välillä. Rasismin ajatuksena, että siksi on olemassa luonnollinen tarve pitää nämä ryhmät erillään toisistaan. (Yhdenvertaisuus 2017.)

Puolueellisuus on yksi syrjinnän tavoista. Koulussa syrjintä ilmenee tietoisena toisen ryhmän tai oppilaan suosimista toisten kustannuksella. Yksi syrjinnän mekanismeista on puolueellisuus. Lasten ja nuorten sosiaalista vuorovaikutusta ohjaavat suosiohierarkiat ja kaverisuhteet. Erilaisiksi koettujen oppilaiden ulossulkemiseen johtaakin samanlaisuuden ja tavallisuuden normi. Kun erilaisuus koetaan kyseenalaistamattomana ja pysyvänä ominaisuutena, erilaisuuden takaa ei nähdä näin nimetyn todellisia kykyjä ja omakohtaista toimijuutta. Lokerointi ja määrittely estävät yksilön yhdenvertaisia mahdollisuuksia toimia ja vahvistaa näin marginalisoitumista. (Itkonen - Talib n.d.) Myös myönteinen stereotypia estää ihmisen näkemisen oman itsensä, minkä takia hän jää vaille yhdenvertaista kohtelua. (ennakkoluuloista tietosivu n.d)

Opettajalta yhdenvertaisuuden edistäminen edellyttää laajaa itseymmärrystä, kriittistä suhtautumista työhön sekä empatiaa että erilaisten todellisuuksien ja elämänmuotojen ymmärrystä. Aito yhdenvertaisuus tutkimuksen mukaan koulussa yhdenvertaisuuden

edistäminen voi tapahtua monipuolistamalla työskentelymenetelmiä ja panostamalla yhteistoiminnalliseen oppimiseen ja draamatyöskentelyyn. (Itkonen – Talib n.d.)

3.2 Hyvät Väestösuhteet

Oikeusministeriön ylläpitämällä demokratia-, kieli- ja perusoikeusasioiden yksikön yhdenvertaisuus sivustolla hyvien väestösuhteiden osiossa kerrotaan, että tarvitsemme toimintaa, joilla voidaan sekä lisätä myönteisiä asenteita, että ryhmienvälistä yhteistyötä ja vuorovaikutusta.

Hyvillä väestösuhteilla tarkoitetaan ihmisryhmien välillä vallitsevia myönteisiä asenteita, luottamusta ja kunnioitusta. Hyvät suhteet tarkoittavat sekä pyrkimystä yhteistyöhön, että myönteiseen vuorovaikutukseen. Hyvien suhteiden tunnusmerkkejä ovat ihmisten kokemus yhteenkuuluvuudesta ja turvallisuudesta, syrjimätön kohtelu sekä yhdenvertaiset mahdollisuudet osallistua ja vaikuttaa.

Yhdenvertaisuuden edistämisessä hyvien väestösuhteiden kannalta keskeiset osa-alueet ovat asenteet, turvallisuus, vuorovaikutus ja osallisuus. Väestösuhteita voi tarkastella esimerkiksi asenteiden osalta mitä henkilöillä on toisia kohtaan, tai kuinka turvallisenä yhdessä toimiminen koetaan ja voivatko henkilöt olla avoimesti, oikeasti sellaisia kuin oikeasti ovat.

Rasismia ja muukalaispelkoa jotka ovat ryhmienvälisten suhteiden kielteisiä ulottuvuuksia, on tutkittu laajemmin kuin allofiliaa, eli ryhmienvälisiä myönteisiä suhteita ja asenteita muita ryhmiä edustavia ihmisiä kohtaan. Ennakkoluuloja ja allofiliaa ei myöskään voida pitää toistensa vastakohtina. Pelon, ennakkoluulojen tai vihan puute ei automaattisesti tarkoita sitä, että ihminen kuitenkin pitäisi toista ryhmää edustavista ihmisistä, saati arvostaisi ja kunnioittaisi heitä. (Yhdenvertaisuus 2017.)

Ihmiselle tyypillinen tapa jäsentää monimutkaista todellisuutta ovat ennakkoluulot ja stereotypiat. Jokaisella ihmisellä on ennakkoluuloja, ero on siinä ovatko ne tiedostettuja vai tiedostamattomia. Ennakkoluulot ja stereotypiat luokittelevat sosiaalisesti ihmisiä, ennakkoiden muiden toimintaa, myönteistä tai kielteistä asennetta yksilöä tai ryhmää kohtaan

huomioimatta yksilöllisiä eroja. Syrjinnässä nämä kielteiset ajatukset, uskomukset asenteet ja tunteet muuttuvat syrjiväksi käytökseksi. (Renko - Larja- Liebkind- Solares).

Sekä allofilian että ennakkoluulojen lisääntymiseen tai vastavuoroisesti vähenemiseen vaikuttavat monenlaiset erilaiset tekijät ja toimenpiteet. Kun tavoitteenamme on edistää hyviä suhteita väestöryhmien välillä se tarkoittaa, että ennakkoluulojen, rasmin ja muukalaispelon torjuminen ei yksinään riitä parantamaan suhteita (Yhdenvertaisuus 2017)

3.3 Kokemus

Kokemuksista sanotaan, että ne ovat merkitysluomuksia, niitä ei voi siksi siirtää toiselle henkilölle tai että olisi mahdollista koskaan täysin ymmärtää toisen kokemuksen merkitystä. Merkitykset kuuluvat ihmisen subjektiiviseen maailmankuvaan. Merkitykset ovat osa ihmisen psyykkistä maailmaan eikä niitä ei voi nähdä, eikä kuulla, niitä on vain ymmärrettävä. (Silkelä 1999.) Tosin ymmärtäminen vaatii tiedostamista (Ojanen 2000). Ihmisen kokemusmaailma on merkitysten antamisen ytimessä dynaamisessa prosessissa. Oppimisen prosessissa oppijalle puolestaan syntyy uudenlaisia merkityssuhteita ja siten hänen maailmankuvansa avartuu. Kokemuksen ymmärtäminen, on sekä kokemuksen tulkitsemista, että merkitysten antamista. Ihmisen elämä onkin jatkuvaa merkityksenantoa, vaikka emme sitä tietoisesti huomaakaan.

Kun annamme jollekin tapahtumalle tai asialle merkityksen, siitä tulee kokemus. Kokemukset ovat siten merkityksenantoa, ja merkityssuhde on aina suhteessa johonkin. Merkitysskeemat jotka ovat yksittäisiä merkityksiä laajempia muuttuvat vuorovaikutuksessa toistemme kanssa. Muutos tapahtuu vuorovaikutuksessa erilaisissa toimintaympäristöissä toimivien ihmisten kanssa. Ihmisten välinen vuorovaikutus on merkitysten antamista. Myös oppiminen on uusien merkitysten antamista ja omien kokemusten reflektointi puolestaan muuntaa aikaisempia käsityksiä ja johtaa aikaisempaa parempaan itsetietoisuuteen. Oppija tulkitsee aina todellisuutta oppimistapahtumassa. Parhaimmillaan, ja pisimmälle vietyinä tulkinta yltää ilmiöiden ymmärtämisen tasolle. (Ojanen 2000: 132–134.)

4 Vuorovaikutus ja neurotiede

Vuorovaikutus on luonteeltaan monimutkainen jatkuvassa muutoksessa oleva tapahtumaketju, jolla ei välttämättä ole selkeää alkua ja loppua. Se on yhteistoiminnallista, osapuolten vaikuttaessa toisiinsa samanaikaisesti. Vuorovaikutus on aina kontekstisidonnaista eli liittynyt asiayhteyteensä sekä ja lähes aina kulttuurisidonnaista. (Vuorovaikutus - puhumista ja kuuntelemista n.d.)

Ihmisellä on tarve olla vuorovaikutuksessa toisen kanssa. Mahdollisuus vuorovaikutukseen on aina ihmisten kohdatessa. Toimivan vuorovaikutuksen perustana on, että ihmiset ovat tilanteessa sekä aidosti läsnä toisilleen, että kiinnostuneita toisistaan (Toimiva vuorovaikutus. n. d.) Keskustellessaan vuorovaikutuksessa osapuolet etsivät yhteisymmärrystä. Osapuolet tarkkailevat, miten toinen ymmärtää oman viestin ja kysyvät tarkentavia kysymyksiä, mikäli eivät ymmärrä, mistä toinen puhuu. (Yhteisymmärryksen tarkistaminen n.d.)

Vuorovaikutus ei ole pelkästään ihmisten välistä vastavuoroista kommunikaatiota. Vuorovaikutus on puhetta, eleitä, ilmeitä, ääntelyitä tai katseita, kaikkea sitä, millä tavalla olemme toisten ihmisten kanssa (Vuorovaikutus 2016.) Puhuesssa eleet, ilmeet, äänenpainot, kosketus ja katseet ovat merkitseviä, koska ne luovat sanoille merkityksiä. Vuorovaikutuksen avulla voi saada kiinni siitä, mitä toinen ihminen ajattelee. Vuorovaikutuksessa on hyvä kyetä ilmaisemaan itseään, sekä opetella kuuntelemaan, että kuulemaan kumppania (Toimiva vuorovaikutus 2016).

Vuorovaikutus taitona tarkoittaa sekä kykyä että halua vaihtaa ajatuksia, kokemuksia, mielipiteitä tai tekoja toisten kanssa. Keskeistä on vastavuoroisuus, se että kaikki osapuolet antavat panoksensa yhteiseen keskusteluun tai tapahtumaan. Aina ei tarvita suuria tekoja. Usein tarkkaavainen läsnäolo ja pienetkin eleet ja toista tukeva ilmaisu riittää (voimistava vuorovaikutus) Kaikilla ihmisillä on tarve olla vuorovaikutuksessa. Yhdessä toimiminen opettaa tuntemaan toisen ja sen, miten juuri tämän ihmisen kanssa ollaan ja jaetaan asioita. Yhteiset kokemukset ja elämykset voivat olla vuorovaikutuksen ja yhteisen ymmärryksen perusta (Toimiva vuorovaikutus 2016.)

4.1 Voimauttava vuorovaikutus

Vuorovaikutuksen toisen osapuolen ollessa ihminen, jolla on vähemmän keinoja ilmaista itseään, vuorovaikutuksen toinen osapuoli joutuu usein tilanteeseen, jossa mietityttää, mitä toinen mahtaa tarkoittaa. Toisen osapuolen voi myös olla vaikea tietää, miten hyvin toinen ymmärtää heidän viestinsä. Yhteisymmärryksen löytymisen hetket ovat kuitenkin hyvin palkitsevia molemmille vuorovaikutuksen osapuolille. Kun saavutetaan tunne, että minä ymmärsin ja tulini ymmärretyksi, se rohkaisee yrittämään uudelleen. Jo yhdessä oleminen voi olla niin palkitsevaa, että kaikkien viestien oikein ymmärtäminen ei olekaan enää pääasia (ymmärretyksi tulemisen tarkistaminen) Tärkeintä voi olla vuorovaikutus itsessään. Yhteys toiseen ihmiseen on niin perustavanlaatuinen tarve. Kommunikaation tarkoituksena voi olla vain yhdessäolo. Vuorovaikutus ei tapahdu pelkästään sanojen välityksellä. On muitakin tapoja olla vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Kaikki toisten kanssa tapahtuva yhteinen toiminta on vuorovaikutusta (vuorovaikutustaitoja voi oppia n.d.)

Kehitysvammaliiton Papunetin voimauttavan vuorovaikutuksen sivuilla viitataan Nind & Hewett: in vuorovaikutuksesta kommunikoinnin perustana. Vuorovaikutuksessa opitaan nauttimaan yhdessäolosta ja olemaan lähellä muita ihmisiä. Vuorovaikutuksessa opitaan toimimaan yhdessä, vuorottelemaan eli ottamaan ja antamaan vuoroja. Vuorovaikutuksessa opimme suuntaamaan huomion toiseen ihmiseen ja olemaan läsnä sekä keskittymään että olemaan tarkkaavainen säätelemällä ja kontrolloimalla omaa aktiivisuustasoaan. Vuorovaikutuksessa opimme käyttämään ja ymmärtämään katsekontaktia, ilmeitä, fyysistä kontaktia, olemuskieltä ja muuta sanatonta viestintää kuten ääntelyä sekä tunneilmaisua. (Voimauttava vuorovaikutus n.d.)

Voimauttavan vuorovaikutuksen sivustolla vuorovaikutuksen kerrotaan opettavan tunnetaitoja ja viitataan Bowlby (1963) Lamb & al (2002), Schore (2003) tutkimuksiin. Vuorovaikutuksessa ihminen oppii myös tunnetaitoja kuten tuntemaan, että toiset välittävät ja välittämään itse toisista. Vuorovaikutuksessa oppii tunnistamaan sekä omia että toisten tunteita ja välittämään siitä miltä toisesta ihmisestä tuntuu, eli vuorovaikutuksessa voi oppia empatiaa. Vuorovaikutuksessa opitaan tuntemaan itseään paremmin ja vahvistamaan itsetuntoa. (Voimauttava vuorovaikutus n.d.) Opetussuunnitelman perusteiden mukaan perusopetuksen tulee kehittää oppilaiden vuorovaikutustaitoja ja hyvät tunnetaidot nähdäänkin hyvinvoinnin edellytyksenä (opetussuunnitelman perusteet 2016).

4.2 Neurotiede

Professori Riitta Hari Aalto yliopistosta on tutkinut peilautumista 1990-luvulta lähtien. Neurotieteellisissä tutkimuksissa ihmisten aivoissa on havaittu peilisoluiksi kutsuttuja neuroneita, jotka ovat visuomotorisia. Professori Riitta Hari puhuu peilautumisjärjestelmistä eli laajoista hermoverkostoista, jotka aktivoituvat sekä suorittaessamme jotakin liikettä, että nähdessämme tai kuullessamme jonkun muun suorittavan liikkeen. Riitta Harin tuorein tutkimusala tutkii ihmisten välistä yhteyttä, miten ihmisaivot toimivat sosiaalisen vuorovaikutuksen aikana. Peilisolujärjestelmän avulla samaistutaan toisen tilanteeseen ”suoraan”. Se käy ilman kielellisen kommunikaation vaatimia symboleita tai muita sovittuja merkkejä. (Hari 2007.)

”Monissa päivittäisissä tilanteissa toisten käyttäytyminen on välittömästi merkityksellistä, koska se mahdollistaa suoran yhteyden omaan sen hetkiseen koettuun kokemukseemme samoista käyttäytymismalleista, siten että prosessoimme sen, mitä havaitsemme muista (heidän toimintaansa, emootioitaan tunteitaan) samoilla neuraalisilla alueilla, jotka vastaavat meidän omista samankaltaisista toiminnoistamme, emootioistamme ja tunteistamme” (Galliano 2011).

Peilisolujen pohjalta rakentuvat toisten ihmisten ymmärtäminen ja sosiaalinen kanssakäyminen, jotka ovat edellytys empatian kokemukselle eli toisiin ihmisiin ja heidän tunteisiinsa eläytymiselle. Peilisoluja tutkinut neurotieteilijä Marco Iacoboni kirjoittaa kirjassaan Ihmisen peilaus - kytkeytymisemme uusi tiede, että sosiaalinen peilaus kytkee yksilöt emotionaalisesti toisiinsa. (Iacoboni 2008: 136.)

”Aina kun tapaamme jonkun, olemme implisiittisesti tietoisia hänen samankaltaisuudestaan suhteessa meihin, koska kirjaimellisesti ruumiillistamme sen. Aivan sama hermoalue, joka aktivoituu, kun toimintaa suoritetaan ja emootioita tai tunteita subjektiivisesti koetaan, aktivoituvat myös silloin kun sama toiminta, samat tunteet tai emootiot suoritetaan tai koetaan toisten taholta” (Galliano 2011).

5 Draama

5.1 Draama on vuorovaikutusta

Draama on vuorovaikutusta yksilön ja häntä ympäröivän todellisuuden välillä. Draamakasvatus pyrkii tämän suhteen rakentamiseen joko tiedostavasta yksilöstä ulospäin tai ympäristöstä tiedostavaan yksilöön. Draamassa on kyse Aristoteleen termein ihmisessä olevan potentian aktualisoitumisesta, kasvamisesta ihmisen päämäärää kohti. (Nyyssönen 1996: 203- 210.)

Draamassa tarkastellaan sitä mikä on kaikille yhteistä, ehkä enemmän kuin missään muussa taidemuodossa (Asikainen 1995: 213). Draamatoiminnassa tarkoitus on sekä synnyttää että tutkia asioiden merkityksiä. Kaikkien osallistujien kokemuksen laatu on silloin keskeistä. Aivan pienetkin lapset kykenevät omaksumaan toisen henkilön näkökulman, kunhan he vain ymmärtävät tilanteen jossa henkilö toimii. Draama voi tarjota tämän yhteyden. (Owens- Barber 2010: 11-12.) Draama edellyttää, että yksilöt voivat löytää toistensa todellisuuden (Nyyssönen 1995: 202). ”TIE- theatre in education” projektissa, joka toi teatteria kouluihin, Redington totesi, että empatian kautta oppilaat saadaan tunnetasolla mukaan työskentelyyn (Rusanen 1995).

Teatteri ja draama ovat lapselle synnynnäinen osa elämää (Rusanen 1995: 23). Draama antaa myös mahdollisuuden ottaa leikki vakavasti, silloin voi sekä oppia että nauttia siitä samalla. Draama voi myös motivoida oppimiseen. (Owens, Barber 2010: 10- 11.) Teatterillisia keinoja käyttämällä voidaan opettaa ja kasvattaa (Rusanen 1995: 23). Draama menetelmänä lisää ymmärrystä vuorovaikutuksesta ja sosiaalisista suhteista (Owens- Barber 2010: 10- 11). Draama on paradoksaalinen prosessi, jossa on sekä osallistujana kuvitteellisessa tilanteessa, että toisaalta omana itsenään mikä asetelmana ruokkii tietoisuutta (Asikainen 1995: 220).

DICE – (Drama improves Lisbon Key Competences in Education) projekti tutki teatterin ja draaman vaikutusta avaintaitoihin lähes viidellä tuhannella eurooppalaisella 13- 16 vuotiaalla oppilaalla. Tutkimustuloksiin lisättiin olennaisena osana kompetenssi yleismaailmallisesta kokemuksesta mitä on olla ihminen. (DICE n.d.)

5.2 Tarinateatteriprojektin pohjana draamatarinan suunnittelu

Sovelsin tarinateatteriprojektissa draamatarinan suunnittelun kuusi vaiheista pohjaa. Periaatteet ovat pääpiirteittäin samat. Suunnitelma täytyy aloittaa jostain kohdasta. Suunnitelmaa täydennetään asteittain, kun prosessi etenee. (Owens, Barber 2010: 20.):

1. Selkeät ja yksinkertaiset ryhmälle suunnitellut tavoitteet, joissa huomioidaan ryhmän tarpeet ja valmiudet draamatyöskentelyyn.

Yhdenvertaisuuden kokemus ei ole sinänsä peruseriaatteen mukainen yksinkertainen tavoite, koska se on monitulkintainen. Yhdenvertaisuus ei ole mitattavissa oleva asia ja se suhteutuu aina johonkin. Yhdenvertaisuuden kokemus on kuitenkin tavoiteltava asia, se on kokemus tasa-arvoisuudesta. Tarinateatteri mahdollistaa osallistumisen monella eri tasolla ja vastaa siten kohderyhmien eri tasoisiin oppilaisiin. Draama on tekemistä joka voi itsessään olla joko aktiivista tai passiivista. Oppilas voi olla aktiivinen tai vain katsoja, joten osallistuminen ei edellytä erityisiä valmiuksia draamatyöskentelyyn.

2. Selkeät ja yksinkertaiset ryhmälle suunnitellut oppimistavoitteet suhteutettuna ryhmän kehitystasoon. Ryhmien oppilaat olivat eri tasoisia kehitystasossaan. Yhdenvertaisuuden kokemus tavoitteena on kuitenkin mahdollinen kaikille.

3. Tarkoituksenmukainen ja innostava sisältö kyseessä olevalle ryhmälle.

Aihe tarinateatteriin pyrittiin valitsemaan oppilaiden mielenkiinnon perusteella, jotta se olisi siten innostava. Tarkoituksenmukainen sisältö rakentuu itse tilanteessa oppilaiden tarinoiden perusteella, jotka tulevat valitusta aiheesta.

4. Tarvittavat välineet ja materiaalit.

Laajennan tässä välineen käsitettä ja luen siihen Tarinateatteri ryhmä Teleskoopin, joka on ensisijaisen tärkeä. Videokameran esitysten kuvaamista varten lainasin Ruskiskoululta, josta sain myös opastuksen sen käyttöön. Tunnekuvat tarinateatterin arviointia varten sovittujen tunteiden kuviksi tarinateatteriryhmän ohjaajan Kaijamaija Parviaisen ajatuksen mukaisesti.

5. Tarkoituksenmukaisia keinoja joilla erityistarpeita omaavat oppilaat saadaan mukaan toimintaan.

Opettajien ja avustajien ammattitaito oli ensiarvoisen tärkeää Ruskiskoulun oppilaiden toimintaan mukaan saamiseen jo heti aiheen valinnan kanssa.

6. Pääpiirteet työskentelyn mahdollisesta jatkosta.

Työskentely näiden ryhmien kanssa päättyi palautekertaan. Tarkoituksena on kuitenkin, että menetelmää tullaan käyttämään tulevaisuudessa hyödyntäen tästä saatuja kokemuksia.

7. Sopivien tapojen miettiminen miten yksilön draamatyöskentelyn kehitystä voidaan arvioida, tallentaa ja raportoida.

Arvioinnin välineenä käytin Kehitysvammaliiton Papunet sivuston tunnekuvia. Papunet edistää puhevammaisten sekä muiden oppimisessa, ymmärtämisessä ja kommunikoinnissa tukea tarvitsevien ihmisten osallistumista ja yhdenvertaisuutta. Sivuston kautta tarjotaan lähi-ihmisille sekä alan ammattilaisille ja opiskelijoille tietoa ja materiaalia kommunikointiin sekä tiedotetaan puhevammaisten ihmisten oikeuksista ja mahdollisuuksista. Kuvia voi tulostaa ja tallentaa omalle koneelle ja käyttää kommunikoinnissa, kuntoutuksessa ja opetuksessa. Kuvapankissa on yli 3 700 Papunetin piirroskuvaa ja yhteensä kuvia on 27000. (Papunet n.d.) Tunnekuvat valitsi Ruskiskoulun Janette Kotonen, varmistaen, että ne ovat oppilaille tähän tarkoitukseen sopivat. Papunetin eli Tunnekuvien käyttäminen huomioi erilaiset oppilaat ja kun arviointi niiden avulla toistetaan tarinateatterikertojen välillä se antaa suuntaa prosessin etenemisestä. Tunnekuvia avaamaan on hyvä olla myös mahdollisuus joko kirjalliseen tai sanalliseen arviointiin lisäksi. Tunnekuvat ovat selkeä raportoida ja niissä muutos tulee selkeämmin näkyväksi kuin pelkässä sanallisessa arvioinnissa.

6 Tarinateatteri

6.1 Tarinateatterin historia

Tarinoita on kerrottu aina aikojen alusta saakka. Suomalaisen kansan historian runonlaulajien tarinoita on koostettu Kalevalaan. (Suomen kirjallisuuden seura.) Tarinoilla on ollut viihdearvon lisäksi myös informatiivinen funktio. Tarinoiden avulla on välitetty tietoa yhteisön omasta kulttuurista, sen historiasta ja arvoista. Tarinoiden avulla kuulijat osaa- vat sijoittaa itsensä osaksi yhteisöä. (Fox 2003.) Jonathan Fox halusi rikkoa kirjoitetun teatterin tradition ja kehittää modernin tavan, joka toimisi kuin entisajan kyläyhteisöjen nuotiolla tapaamiset. Tuomalla teatteri lähemmäs arkipäivää, ihmiset voisivat jakaa yhteisön kesken kokemuksia ja tarinoita samaan tapaan kuin ennen kaupungistumista. (Harilo 2006.)

Itse tarinateatterin eli Playback-teatterin synty sijoittuu New Yorkiin. Sen taustalla vaikuttivat 1970-luvun poliittinen herääminen sekä massakulttuuria vastustava yhteisöllisen elämäntyylin etsintä. 1970-luvun suuri yhteiskunnallinen vaikuttaja Paolo Freire nosti esiin vapautuksen pedagogiikan yhteydessä opettajan ja oppilaan välisen dialogin vaikutuksen sekä yksilön, että yhteisön tietoisuuteen. Jonathan Fox liitti dialogiin tarinan- kertojan, näyttelijän ja yleisön ohjaajan lisäksi. (Dauber 1999: 70.)

Tarinateatterin perustajina olivat Jonathan Fox ja Jo Salas. Jonathan Fox oli kiinnostunut sekä kokeellisesta teatterista että avantgardistisesta taiteesta. Fox valmistui Harvardin yliopistosta saaden arvosanat kirjallisuudesta ja suullisen perinteen tutkimisesta. Yliopiston jälkeen Fox opiskeli psykodraamakouluttajaksi ja onkin liittännyt psykodraaman elementtejä tarinateatteriin. (Fox 2003.)

Jonathan Foxin mukaan kaikissa tarinoissa on mukana ainakin neljä tasoa; yksilöllinen taso, yhteiskunnallinen taso, paikalla olevan ryhmän taso ja arkkityyppinen taso. Tarinateatteria voidaan tehdä kaikenlaisten yhteisöjen ja ryhmien kanssa: lasten, nuorten, vanhusten, työyhteisöjen, opiskelija-, erityisryhmien ja erilaisten kasvuryhmien kanssa. Sitä voidaan soveltaa monenlaisiin tarpeisiin koulutuksessa ja mielenterveystyössä yhtä hyvin kuin toteuttaa puhtaasti taiteellisena toimintana – menetelmänä se ylittää tavanomaiset teatterin, psykologian ja koulutuksen kategoriat. (Fox 1999: 10.)

Deborah Pearson:in mukaan tarinateatteri Suomessa alkoi konkreettisesti eräästä koulusta, jossa oli tapahtunut ampumisvälikohtaus, jossa lapsi oli ampunut toisen lapsen. Riitta Vuori käytti koulussa tarinateatteria, jotta oppilaat, opettajat ja henkilökunta saivat mahdollisuuden hahmottaa yhdessä tarinoiden kautta traagista tapahtumaa (Pearson 1999: 36.)

Itsenäisenä menetelmänä ja näyttämötaiteen muotona tarinateatteritoiminta alkoi Suomessa 1990 -luvulla. Nykyään Suomessa toimivia tarinateatteriryhmiä on noin kaksikymmentä. Suomi on Australian lisäksi yksi vilkkaimpia tarinateatteri maita (Playback theatre n.d.)

6.2 Tarinateatterin periaatteet

Tarinateatterissa toimitaan sovittujen periaatteiden pohjalta jotka ohjaavat kaikkea toimintaa. Tarinateatterissa kertojaa ja hänen tarinaansa kunnioitetaan aina sellaisena kuin se on. Kertojan kertoma tarina on lahja ja näyttelijät antavat hänelle vastalahjan näyttämällä sen hänelle takaisin. Tarinateatterin kunnioittaessa tarinaa alkaa kertoja itsekin kunnioittaa omia tarinoitaan. (Playback theatre n.d.)

Tarinateatterissa tarinan kertoja on aina päähenkilö. Tarinateatteria ei ole ilman tarinan kertojaa. Kertoja saa kertoa tarinansa sellaisena, kuin hän itse haluaa sen kertoa. Kertojan tarina siirtyy henkilökohtaisesta ja yksityisestä kokemuksesta osaksi sosiaalista todellisuutta. Muuta oppivat kertojasta jotakin uutta. Toisten tarinoiden todistaminen ja samalla tapahtuva oman tarinan tunnistamisprosessi toimii eräänlaisena yhteisöllisenä uudistumisena. Tarinateatterin avulla ihmisille voidaan välittää yhteisöllinen kokemus siitä, että myös muilla on vastaavia kokemuksia ihmisenä olemisesta. (Fox 1999: 16.)

1. Kunnioittaminen

Kunnioittaminen on keskeisin käsite tarinateatterissa. On ensiarvoista oppia kuuntelemaan ja kunnioittamaan jokaista tarinaa. On kuunneltava ja löydettävä jokaisen tarinan faktat joille on oltava uskollinen ja improvisoitava niiden hengessä. Esitettävän tarinan ydinkohtien osuminen yhteen kerrotun tarinan kanssa ratkaisee sen onnistumisen ja

epäonnistumisen. (Kääriäinen 1999: 99.) Ihmisen kunnioituksen kasvaessa omaa elämäkokemustaan kohtaan, kasvaa samalla kunnioitus myös toisten tarinoita kohtaan. Ihminen oppii ajattelemaan, miltä toisesta tuntuu (Repo 2002: 7-12).

2. Kuulluksi tuleminen

Kokemus kuulluksi tulemisesta on yksi tarinateatterin keskeisistä tavoitteista. Kertojan tarinaa kuunnellaan arvostaen ilman että kertojan halutaan muuttuvan. (Weripää 1999:104.) Kun ihminen tulee kuulluksi, kun hänen tarinaan keskitytään ja hänet otetaan tosissaan, ihminen kokee voimakkaan olemassaolon oikeutuksen. Kuultuna hän tulee näkyväksi ja ehjemmäksi. (Repo 2002: 11.)

3. Näkyväksi tekeminen

Näkyväksi tekeminen on tarinateatterin keskeinen tehtävä, sekä tehdä kertoja, että hänen tarinansa näkyväksi. Kuulluksi tulemisen lisäksi kertoja saa näyttelijöiden kautta mahdollisuuden saada tarinansa ja siihen liittyvät tunteet konkreettisesti näkyviksi. Ja kaessaan tarinansa ja tunteensa muun yleisön kanssa kertoja saa mahdollisuuden nähdä omaa elämäänsä ulkopuolelta. Kertojan nähdessä tarinansa näyteltynä se mahdollistaa yksityiskohtien ja tarinaan liittyvien, kertomatta jääneiden, asioiden muistamisen. Tarinateatterityöskentelyssä ihmisen tullessa näkyväksi, hän alkaa myös nähdä tarkemmin. (Repo 2002: 11.) Tämän on mahdollisuus sekä uuden merkityksen löytämiseen, että uuden oppimiseen (Pearson 1999: 32).

4. Jakaminen

Tarinateatteri perustuu kokemusten jakamiseen yleisön ja tarinateatteriryhmän kanssa. Ilman tätä jakamista ei ole myöskään tarinateatteria. Oman tarinan jakaminen on haastavaa, mutta se voi olla myös helpottavaa (Repo 2002: 12).

6.3 Tarinateatteri menetelmänä

Tarinateatteri menetelmänä mahdollistaa sekä menneisyyden että nykyisyyden tutkimisen ja samalla se voi toimia keinona tulevaisuuden kuvittelemiseen. Parhaimmillaan tarinateatteri mahdollistaa yhteisen ymmärryksen kehittymisen yhteisössä. Yhteiseen ymmärrykseen pääseminen mahdollistuu näkemällä ja kuulemalla niin erilaisia kuin samantapaisia ajatuksia näyttämöllä ja katsomossa, jakamalla sekä tunteita, että mielikuvia kuin kokemuksiakin. Tarinateatterissa luodaan tarinoita. Toiset ihmiset haluavat kertoa oman tarinansa. Toiset ihmiset kuuntelevat mielellään tarinoita, mikä tuo kuulijalle mieleen omia tarinoita. Yhteisössä oppimista tapahtuu sekä kertomalla, että kuuntelemalla. Yhteisön on mahdollista ymmärtää todellisuuden kirjoa kokiessaan tarinat aivan kuin rinnakkain esitettynä. Tarinateatteri antaa yhteisölle mahdollisuuden kehittää käsitystään sekä itsestään ja että toisista, yhteiskunnasta ja maailmasta. (Pearson 1999: 31- 32.)

Tarinateatteri (engl. Playback Theatre) on improvisaatioteatteria, jonka esityksen perustan luovat yleisön kertomat tarinat. Keskeistä tarinateatterissa menetelmänä on tarinan kerronta, tuntemusten ja kokemusten jakaminen. Ohjaaja, näyttelijät ja muusikko luovat näyttämölle yleisön kertoman hetken, tunteen, kohtaamisen, tai kokonaisen tarinan. tarinat ovat tosia, kertojan näkökulmasta kerrottuja, ja ne pyritään tuomaan näyttämölle kertojaa kunnioittaen ja hänen kertomalleen tarinalle uskollisesti. tarinat ja esitykset syntyvät siitä yhteisöstä, joiden kanssa tarinateatteria toteutetaan. Tarinateatteriesityksen avulla luodaan tulkinta yksilön tai yhteisön elämää koskettavista asioista. Tämä mahdollistaa uusiakin oivalluksia ja näkökulmia omasta ja yhteisön elämästä.

Ohjaaja valitsee kuhunkin kerrottuun tarinaan parhaiten soveltuvan tekniikan ja valitsee näin kehyksen, jonka sisällä näyttelijöiden ja muusikon improvisaatio tapahtuu. Tekniikoiden tarkoitus on tuoda selkeyttä ja turvallisuutta sekä yleisölle, että näyttelijöille. Näyttelijöiden improvisaatio tapahtuu tekniikoiden ja niihin liittyvien rituaalien puitteissa (Fox 1999.) Tarinateatteri on yhteisöteatterimuoto, joka perustuu improvisaatioon, jossa näyttelijät ja muusikot tekevät katsojien tarinat esitykseksi erilaisilla tarinateatteritekniikoilla. Tarinateatteri menetelmää voi hyödyntää kaikenlaisten yhteisöjen kanssa (Helsingin Tarinateatteri n.d.)

6.4 Tarinateatterin rakenne

Tarinateatterissa on kaikille tarinateatteria tekeville yhteisiä rituaaleja sekä tarinateatteritekniikoissa että esitysten rakenteessa. Jokaisella ryhmällä on myös omia keskittymistä ja läsnäoloa lisääviä rituaaleja. Ihmisillä on ollut aina ollut erilaisia rituaaleja, jotka näkyvät symboleina näyttelijän toiminnassa. (Playback theatre n. d.)

Alkutarina tarkoittaa esityksen aluksi esitettävää välähdyksenomaista aiheen esittelyä joka voi olla pienen esitys aiheesta. Alkutarina voi olla muusikon soittoa, tanssi tai laulu, jolla esiintyvä ryhmä tulee näyttämölle. Alkutarinana voi myös kukin esiintyjä kertoa lyhyen tapahtuman tai näkökulmansa esityksen aiheeseen.

Tarinateatterin keskeisin elementti on yleisö, joka on saapunut kuuntelemaan, katselemaan ja kertomaan omia ja muiden tarinoita tosielämästä.

Kertoja on henkilö tai henkilöitä yleisöstä, jotka jakavat esityksessä elämästään hetken, tunteen tai tarinan.

Ohjaaja haastattelee yleisöä ja kertojaa, sekä valitsee tekniikan, jolla kerrottu esitetään ja pitää huolta ja vastaa esityksen kokonaisuudesta.

Näyttelijät esittävät kerrotun tarinan improvisoimalla yhteistyössä, ohjaajan valitsemalla sopivalla tekniikalla. Näyttelijät voivat esittää tarinassa ihmisten lisäksi myös abstrakteja asioita, kuten tunteita.

Muusikko kuljettaa tarinaa musiikin avulla yhteistyössä näyttelijöiden suorituksen kanssa. Musiikki ja äänimaailma ovat tukemassa näyttelijöiden ilmaisua, antamassa heille virikkeitä ja luomassa tunnelmaa. Äänimaisemaa voi sisältää laulua, ääntä tai teemaan liittyviä kappaleita. Muusikon tärkein ominaisuus on kyky pitää musiikki sopuoinnussa näyttelijöiden kanssa niin, että musiikki sulautuu osaksi esitystä.

Tarinateatterin intensiteetin vuoksi ohjaajan ja näyttelijöiden täytyy pystyä olemaan kontaktissa koko yleisön kanssa. Mitä enemmän yleisöä on, sitä merkityksellisemmäksi tulee esitystilä. (Harilo 2006.) Tarinateatterin tekeminen sinänsä ei vaadi erityistä tilaa, eikä

esiintymislavaa tarvita, tavallinen esimerkiksi luokkahuone riittää hyvin. Perinteisesti rakennetaan näyttämö, jossa katsomosta käsin vasemmalla on ohjaajan tuoli ja sen vieressä tuoli kertojalle. Molemmista on hyvä näköyhteys näyttämölle. Tilan takaosassa on 4 - 8 tuolia näyttelijöitä varten ja niistä oikealla on muusikon pöytä ja tuoli. (Repo 2002: 9.) Tarinakattila- projektissa oli todettu, että näyttämölle tuleminen kertojan tuoliin luo nuorille liian suuren kynnyksen nuorille tulla esille. Tämä rituaali toimiikin parhaiten esityksissä, johon yleisö on tullut vapaaehtoisesti. (Harilo 2006.)

Lavasteita ei tarvita, sillä tarinateatterissa näyttelemisen tilanne kestää, tekniikasta riippuen, yleensä vain joitakin minuutteja, ja sisältö myös vaihtelee monimuotoisesti esityksen aikana. Tarinateatteri on hetken teatteria ja tarinat tuodaan näkyviksi minimalistisin välinein. Näyttelijöillä on mahdollisuus korostaa roolinsa tunnelmaa erivärisiä kankaita käyttämällä. Kankailla voidaan luoda näkyviksi erilaisia tunnetiloja. (Repo 2002: 9.)

Tarinateatterissa ohjaajalla on kahdenlaista tapaa kysyä yleisöltä. Yleensä kysytään avoimia kysymyksiä, joihin voi kuka tahansa yleisöstä vastata. Ihmiset sanovat vastauksensa kysymykseen suoraan joko yleisön joukosta tai viittaavat halutessaan puheenvuoron. Toinen tapa jota käytetään, on osoittaa kysymys suoraan jollekulle yleisössä, ”haluatko sinä vastata?” Silloin kysymykseen itseensä sisältyy vielä mahdollisuus kieltäytyä. Myös vastaukset ”en halua sanoa” tai ”en tiedä”, voidaan tuoda näyttämölle. Se konkretisoi yleisölle kokemuksen, että myös kieltävä vastaus tai se ettet osaa sanoa, ovat hyväksyttäviä vastauksia. Näyttelijät ymmärtävät myös nämä kokemukset. Parhaimmillaan ohjaaja käyttää tässä intuitiotaan siitä, kuka haluaisi vastata, mutta ei sitä jostain syystä ilmaise. (Harilo 2006.)

8. Toiminnan toteutus

8.1 Tarinateatteri- intervention aikataulu ja ryhmät

Interventiossa oli kuusi tapaamiskertaa, joista ensimmäinen oli tutustumiskerta ja aiheiden kartoittaminen tarinateatteria varten. Itse tarinateatteriesityksiä on kaksi. Loppu keskusteluissa keräsin palautteen toiminnasta, ja se käytiin molempien ryhmien kanssa erikseen.

1. Intervention aikataulu

22.4.2016	tutustumiskerta ja aiheiden kartoitus Ruskiskoulu
22.4.2016	tutustumiskerta ja aiheiden kartoitus ranskalais- suomalainen koulu
22.4.2016	aiheiden kartoitus tarinateatteri ohjaajan kanssa
29.4.2016	Teleskooppi tarinateatteri Ruskiksen koululla
20.5.2016	Teleskooppi tarinateatteri ranskalais- suomalaisella koululla
30.5.2016	palauttekeskustelu Ruskiskoululla
31.5.2016	palauttekeskustelu ranskalais- suomalaisella koululla

Ruskiskoulun että ranskalais- suomalaisen koulun oppilaat olivat useammalta eri luokalta. Suurin osa oppilaista oli suomea äidin kielenään puhuvia viides ja kuudesluokkalaisia. Ruskiskoululla opettajat ja ranskalais- suomalaisen koulun rehtori tiedottivat vanhemmille tarinateatteri- interventtiosta ja jakoivat heille kuvauslupa kaavakkeet sekä kokosivat oppilasryhmät. Kuvausluvan saivat kaikki Ruskiskoulun oppilaat, mutta eivät kaikki ranskalais- suomalaisen koulun oppilaat, niin oppilaita ei kuvattu. Videoin tarinateatteriesitykset niin että näyttelijät ja ohjaajat näkyvät. Tutustumiskerrat olivat n. 45 minuuttia molemmilla kouluilla. Itse tarinateatterikerrat olivat reilun tunnin pituisia. Palautetta keräsin Papunetin tunnekuvista tehdyn palautetaulukon avulla. Tavoitteena oli saada palautteesta näkyväksi sitä, onko oppilaiden kokemuksessa eroa johonkin suuntaan ensimmäisen ja toisen tarinateatterikerran aikana/ jälkeen. Toimintaan osallistuneet opettajat ja avustajat saivat arviointikaavakkeet. Palautekeskusteluun oli varattu myös 45 minuuttia molemmille ryhmille.

Jokaiselle toimintakerralla oli oma tarkoituksensa. Yhtenäinen, kaikkien toimintakertojen läpikulkeva ja perimmäinen tavoite oli edistää vuorovaikusta sekä sitä kautta tunnetasolla yhdenvertaisuuden kokemusta. Tästä syystä toimintaan kuului tunnekokemusten jakamista joka mahdollistaa samaistumisen toisten kokemuksiin.

8.2 Tutustumiskerta Ruskiskoululla

Ensimmäisen kerran tavoitteena oli tutustua oppilaisiin ja kerätä aiheita tarinateatteriin. Ensin tapasin Ruskiskoulun oppilaat, jotka olivat kolmelta eri luokalta kuusi poikaa. Paikalla oli myös heidän kaksi opettajaansa. Esittelin oppilaille ja opettajille itseni kuka olen. Kerroin tekeväni opinnäytetyötä. En kertonut tavoittelevani yhdenvertaisuuden edistämistä, sillä en halunnut sen värittävän oppilaiden kokemusta ja vaikuttavan kokemukseen ja ohjaisi oppilaiden ajatuksia. Kerroin mitä teen täällä heidän kanssaan tänään eli mietitään aiheita tulevaa tarinateatteri varten ja kerroin hieman tarinateatterista. Ensin pyysin oppilaita kertomaan nimensä. Yksi oppilaista ei ensin halunnut kertoa nimeään. Yksi oppilaista oli piilossa käsiensä takana. Luokan opettajat auttoivat minua saamaan tilannetta eteenpäin. Oppilaista muutama oli hyvinkin kontaktissa ja puheliaana. Alkuperäinen suunnitelmani oli että, oppilaat tekevät aiheiden pohtimista paritehtävänä. mutta itse tilanteessa huomasin, että se ole ei toimiva vaihtoehto. Oppilaat olivat minun kansani vuorovaikutuksessa, osa opettajan tuella, mutta oppilaat eivät olleet vuorovaikutuksessa niinkään toistensa kanssa. Olin ottanut mukaani kuvakortit, jos oppilaille olisi vaikea keksiä tarinoita tai ideoita tyhjästä. Kuvat toimivat yleensä kaikilla inspiraation lähteenä. Päätin käyttää heidän kanssaan kuvakortteja, jotka olin tuonut mukani. Kuvissa oli erilaisia vaikuttavia luontokuvia ja joku voimallinen lause. Jaoin kaikille kortit, joissa on luontokuvia ja pyysin heitä miettimään pientä tarinaa kuvasta, jonka voi kertoa kaikille ääneen tai vain minulle. Oma aloitteisesti tarinan keksiminen ja kertominen vieruskaverille näytti olevan vaikeaa, joten kävin ne oppilaiden kanssa läpi. Luin oppilaille lauseet, jotka olivat korteissa ja puhuimme kuvasta. Opettajat osasivat selventää oppilaiden tarkoitettamia asioita, kun ne jäivät itsellä epäselväksi.

Kysyessäni mistä aiheista oppilaat haluaisivat kuulla tarinoita, muutama oppilaista kertoi saduista, joita oli kuullut tai mihin oli tutustunut papunet sivuston kautta. Tässä kohden koetin vielä tarkentaa enemmän sitä, että emme käytä valmiita tarinoita vaan kerromme ihan omista kokemuksista tarinoita. Ruskiskoululla selkokielen käyttäminen oli opettajien etukäteen antama ainoa ohjeistus. Tilanteesta innoissani puhuin liian monilla sanoilla, mikä vaikeutti varmasti osaltaan itse asian ymmärtämistä.

Epäilen että kaikki eivät ihan kuitenkaan ymmärtäneet mistä oli kyse tarinateatteriin aiheiden etsinnässä. Aiheeksi ehdotettiin vielä valmiita tarinoita ”punahilkka” ja ”kolme

pientä porsasta” aiheeksi. Nyt hajonta oppilaiden ehdottamissa aiheissa oli niin suurta, että ainoastaan rakkaus oli sama kuin ranskalais- suomalaisen koulun oppilailla. Riehuvat aikuiset aiheena olisi ollut erilainen aihevalinta. Jalkapallo, pelit, talo olivat liian kapeita ja rajoittavia aiheiksi. Luonto ja eläin aiheena yhdistettiin rakkausteeman alle itse tarinateatteri esityksessä.

2. Aiheet joita oppilaat ehdottivat tarinateatteri varten

luonto, talo, haltia
rakkaus
punahilkkatarina, kolme pientä porsasta
jalkapallo, pelit
eläin
riehuvat aikuiset

Kaikki vaikuttivat kuitenkin olevan kiinnostuneita. Mukana oli oppilaita kolmesta eri ryhmästä mikä saattoi vaikuttaa siihen, että parityöskentely vaikutti haastavalta. Tavoitteena oli kuitenkin, että jokainen voi osallistua oman tasoisesti, ja mielestäni tähän päästiin.

Huomasin vasta jälkikäteen, etten tarjonnut heille samoja sanoja kuin ranskalais- suomalaisen koulun oppilaille, mikä olisi voinut selkeyttää ratkaisevasti aiheen valintaa heidän kohdallaan. Olisin voinut myös tarjota heidän ehdottamia aiheita ranskalais- suomalaisen koulun oppilaille. Kiinnostus janan sijaan olisin voinut miettiä jotain muuta vaihtoehtoa kuten kuvia joihin olisi voinut merkitä kiinnostuksen kohteet. Papunetin kuvat tulivat minulle mieleen vasta tämän ensimmäisen kerran jälkeen.

Tavoitteena tutustumiskerralla oli kerätä aiheita tulevaa tarinateatterikertaa varten ja motivoida oppilaita tulevaan toimintaan. Lisäksi oli olennaista saada oppilaille tietoa tarinateatterin toimintaperiaatteista tulevaa tarinateatteriesitystä varten. Olin suunnitellut kuinka kerään aiheita mutta käytin myös hyväkseni sattumalta tauluilla olleita sanoja, että muutin suunnitelmaa myös hetkessä. Tavoitteena oli innostaa tarinateatteriin ja saada ensin kokemusta yhteisestä tekemisestä ryhmänä.

8.3 Tutustumiskerta ranskalais -suomalaisella koululla

Menin ranskalais -suomalaiselle koululle suoraan Ruskiskoulun tutustumisesta. Ranskalais -suomalaisen koulun oppilaat olivat kahdelta eri luokalta ja heitä oli kahdeksan joista neljä poikaa ja neljä tyttöä. Esittelin ensin oppilaille itseni. Kerroin heille tekeväni opinäytetyötä tarinateatterista ja yhdenvertaisuudesta ja tekevämme tarinateatteria Ruskiskoulun oppilaiden kanssa. Esittelin myös tarinateatteriperiaatteet, kuten ettei siihen ei ole käsikirjoitusta vaan näyttelijät tekevät teatteria siinä hetkessä tarinoista, joiden aiheita nyt mietimme. Tämän olisin voinut esitellä esimerkkien avulla, ja konkretisoida sitä mitä tulee tapahtumaan kertomalla.

Teimme parityöskentelynä esittelyn toisillemme. Tavoitteena oli löytää aihe, josta kaikilla on mielipide ilman että se asettaa oppilaita mielipiteen vuoksi arvostelulle alttiiksi. Pyysin oppilaita kertomaan vieruskaverille ensin suosikki linnanmäkilaitteen. Oppilaat esittelivät sitten suosikkilaitteen ja henkilön luokalle. Koululuokan taululle oli valmiiksi kirjoitettuna kaikenlaisia erilaisia sanoja, joita oli laidasta laitaan. Käytin sanoja hyödykseni ja kerroin ensin pienen tarinan sanasta, jonka taululta valitsin. Ohjeistin oppilaita valitsemaan jokainen taululta yhden tai useamman sanan ja kertomaan niistä tarinan kaverilleen, ja sen jälkeen vaihdoimme pareja. Kun tarinat oli kerrottu, mietimme yhdessä tarinoiden aiheita, mistä ne olivatkaan kertoneet. Käytin oppilaiden kanssa toiminnallisen draaman menetelmää kiinnostusjanaa aiheiden kartoittamisessa. Olin valinnut etukäteen yleisinhimillisiä sanoja joiden ajattelin olevan mahdollisesti oppilaita kiinnostavia. Kiinnostus- janaalla oppilaat näyttivät kiinnostuksen kohteensa toiminnallisesti liikkumalla janan ”ei yhtään kiinnostavaa” ja ”kiinnostaa kovasti” välillä. Tutustumiskerran lopuksi oppilaat kirjoittivat lapuille, jos vielä oli joku aihe mikä tuli nyt vasta mieleen, tai mitä ei halunnut sanoa ääneen. Rakkaus ja seurustelu aiheena kiinnosti, kun laski yhteen julkisesti ja nimettömästi annetut äänet. Myös nuoruus aiheena oli kiinnostava ja sen valitsi 4 julkisesti ja yksi nimettömästi. Kiusaaminen eikä ystävyys kiinnostaneet yhtäkään nuorta. Nimettömänä kirjoitetusta palautteesta ilmenee, ettei tarinateatterin idea ollut kaikilla aivan selvillä, koska siellä oli sanoja jotka viittaavat elokuvien maailmaan kuten komedia, gangsterit ja mafia, toiminta ja action. Nimettömässä palautteessa oli aiheiksi ehdotettu synkkää nuoruutta ja taistelemista oman kiinnostuksen puolesta sekä historiaa, nykyhetkeä ja tulevaisuutta. Aiheissa oli siis sellaisia, joita ei tullut itselle mieleen ehdottaa mutta jotka olivat hyvin innovatiivisia ja olisivat olleet herkullisia tehdä.

3.Sanat joista oppilaat valitsivat kiinnostusjanalla numeroina, kuinka montaa oppilasta kiinnostaa kovasti, ja nimettöminä oppilaiden valitsemat aiheet jotka olivat samoja

arvioitava sana	kiinnostaa kovasti	nimettöminä kirjoitettu
rakkaus	2 oppilasta	2 oppilasta
seurustelu / parisuhde	3 oppilasta	3 oppilasta
kiusaaminen	0	0
nuoruus	4 oppilasta	1 oppilas
ystävyyys	0	0

4.Tekstit lapuista jotka oppilaat kirjoittivat nimettöminä.

synkkä nuoruus, taistelemine oman kiinnostuksen puolesta
komedia. gansterit ja mafia, rakkaus ja seurustelu, toiminta
komedia, seurustelu
seurusteleminen
action, villi
historia, nykyhetki, tulevaisuus

Tutustumiskerralla ranskalais- suomalaisella koululla oppilaat lähtivät innokkaasti mukaan kaikkiin toimintoihin. Olisin voinut parityöskentelyssä tehdä sekapareja, koska tytöt tekivät nyt vain tyttöjen kanssa ja pojat poikien. Se olisi voinut edistää tutustumista myös ryhmän sisällä. Tytöistä muutama ei halunnut ottaa kantaa kiinnostusjanalla siihen, mikä aihe olisi kiinnostava, vaan he jäivät keskelle janaa sanoen, että ihan sama. Tytöistä tuli

vaikutelma, että he arastelevat kertoa omia mielipiteitään, eivätkä siksi halunneet olla näkyvästi mitään mieltä.

Valitsimme rakkauden aiheeksi, koska se oli oikeastaan ainoana tullut molemmilta ryhmiltä. Painotus tuli täysin ranskalais- suomalaisen koulun puolelta. Ranskalais-suomalaisen koulun nimetön palaute painottui. Jälkikäteen ajatellen, se minkä on pystynyt vain nimettömän kertomaan, kertoo siitä, ettei ole valmis siitä ryhmän edessä puhumaan, ja tämä olisi kannattanut huomioida. Kun ryhmät yhdistetään niin sehän nostaa vielä enemmän kynnystä koska silloin paikalla on enemmän ja myös täysin vieraita ihmisiä. Tutustumiskerroilla olisi ollut tasaveroista molemmille ryhmille samat sanat aiheiksi. Ruskiskoulun tutustumiskerralla suunnitelmani muuttuivat lennossa. Ranskalais- suomalaisen koulun tutustumiskerran ollessa heti perään en voinut suunnitella ja suhteuttaa Ruskiskoulun kokemusta seuraavaan tutustumiskertaan. Nyt aiheiden valinnassa painottui ranskalais- suomalaisen koulun enemmistö.

8.4 Ruskiskoulun tarinateatterikerta

Olimme laittaneet luokkatilaan patjat lattialle oppilaita varten. Tarinateatterin näyttelijöille ja ohjaajalle oli varattu luokkatilan etuosa. Itse olin luokan takaosassa ja kuvasin esityksen oppilaiden ylitse videokameralla. Ensimmäisenä luokkaan tulivat ranskalais- suomalaisen koulun oppilaat ja istuutuivat omaan ryhmäänsä lattialla oleville patjoilla. Ruskiskoulun oppilaat tulivat hetkeä myöhemmin ja hekin istuivat omana ryhmänään. Pyörätuoleilla tulleet jäivät käytännön syistä katsomoalueen reunamille.

Tarinateatterin alussa tarinateatteriryhmän ohjaaja Kaijamaija Parviainen pyysi kaikkia tulemaan ympyrän muotoon. Kerroimme vuorotellen kaikki nimemme ja tervehdimme vuoron perään kaikkia nimeltä. Nimikierroksen jälkeen kerroin kokeilevani muistaa kaikkien nimet ja toistin kaikkien osallistujien nimet ulkomuistista, jotka olin painanut kierroksen aikana mieleeni.

Kerroin oppilaille alustukseksi, että tänään on tämä tarinateatteri, jota varten olimme keränneet aiheita. Kerroin että sieltä valikoitui aiheeksi rakkaus, koska se aihe herätti kiinnostusta molemmissa ryhmissä. että aiheena on kaikenlainen rakkaus mitä elämässä

on, vanhempiin, ystäviin, eläimiin eikä pelkästään parisuhderakkaus. Näin koetin laajentaa aihetta, että se koskettaisi kaikkia osallistujia.

Tarinateatteriryhmässä oli neljä näyttelijä, joista yksi oli myös esityksen muusikko. Tarinateatterirituaalin mukaisesti näyttelijät kertoivat ensin alkutarinat eli heidän omat tarinansa heidän rakkauskokemuksistaan. Yksi näyttelijöistä kertoi ensimmäisestä ihastumisestaan. Toinen näyttelijä kertoi heidän perheensä koirista. Muusikko, joka toimi myös näyttelijänä, kertoi luontokokemuksesta. Neljäs näyttelijä kertoi muistisairaiden osastolla olevasta pariskunnasta, joka on rakastunut edelleen. Ohjaaja kertoi veljestään, joka oli pienenä ihastunut television uutisankkuri Heikki Kahilaan.

Ohjaaja kysyi oppilaiden tunnelmia, joihin he vastasivat: ”ihan kiva, siltä väliltä, ihan jees ja ok”. Näyttelijät tekivät näistä tunnelmasanoista kuoro esityksen. Ohjaaja esitti tarkentavan kysymyksen oppilaalle, miksi on ihan kiva, niin vastauksesta on kiva tutustua ihmisiin, tehtiin oppilaan kokemus liikkuvana patsaana

Ohjaaja muistutti oppilaille tarinateatterin peruseriaatteesta, ettei ole pakollista kertoa omista kokemuksista mutta olemme kiitollisia, jos joku kertoo. Ohjaaja haastatteli oppilaita, jotka olivat yleisössä. Ohjaajan kysyessä yhdeltä Ruskiskoulun oppilaalta hänen kokemuksistaan rakkaudesta, hän vastasi, ettei sano. Tämä oppilas ei ollut päässyt mukaan tutustumiskerralla, joten hän tuli suoraan tarinateatteriesitykseen. Oppilas vastasi myös ohjaajan kysymykseen, miksi et, en. Tästä kokemuksesta tehtiin myös tarinateatteriesitys.

Ohjaaja kulki oppilaiden joukossa ja kysyi yhdeltä ranskalais-suomalaisen poika-oppilaalta, onko hänellä tyttöystävää, ja tämä vastasi, ettei ole. Ohjaaja kysyi, onko hänellä poikaystävää, mutta hän sanoi siihenkin, ei. Oppilas kertoi, ettei sitä voi tietää, milloin se tapahtuu. Ohjaaja kysyi voisiko se tapahtua, vaikka huomenna ja oppilas vastasi, että sitä ei voi tietää. Näyttelijät tekivät tästä näytelmän.

Ohjaaja pyysi oppilaita pitämään pariporinan eli juttelemaan vieruskaverin kanssa rakkaus aiheesta. Suurin osa oppilaista jutteli innokkaasti vieruskaverin kanssa. Muutama Ruskiskoulun oppilas ei puhunut nyt vieruskaverinsa kanssa ollenkaan, vaikka he olivat muutoin vaihtaneet mielipiteitä esityksen aikana. Yksi Ruskiskoulun oppilaista ennätti jutella kahden vieruskaverin kanssa. Tämä oppilas kertoi molempien vieruskavereidensa

ajatuksista. Ohjaaja valitsi yhden oppilaan kertoman aiheeksi, oppilaan joka sanoi rakastavansa vanhempiaan. Tämä oppilas oli aiemmin ollut motorisesti levoton ja viettänyt aikaa katsellen kaikkialle muualle kuin lavalle. Nyt kun hänen rakkaudesta vanhempiin tehtiin improvisaatio, hän hypähteli pyörätuolissaan, ja taputti käsiään yhteen innostuneena.

Ohjaaja kysyi ranskalais-suomalaisen koulun oppilaalta jonka kertoi viitanneen aiemmin, että kertoisiko hän tarinan. Oppilas kertoi tarinan hoitokanasta, joka hänellä oli ollut kesän ajan. Hän sai valita roolihenkilön, joka esitti häntä itseään, ja näyttelijän joka esitti kanaa. Näyttelijät esittivät oppilaan tarinan improvisoituna näytelmän. Lopuksi ohjaaja kysyi oppilaalta, kuvasiko tämä hänen kokemustaan ja hän vastasi, että aika lailla. Ruskiskoulun oppilas halusi kertoa toisen oppilaan kultainen noutaja koirasta. Koira oli ollut mukana kevätjuhlassa ja sitä oli saanut silittää, ja siitä oli tehty laulu. Näyttelijät esittivät tästä improvisoidun näytelmän siten että yksi näyttelijöistä esitti tätä koira.

Toinen Ruskiskoulun oppilaista halusi kertoa marsuistaan. Oppilas valitsi näyttelijöistä esittäjän käymällä katsomassa heistä jokaista näyttämöllä. Oppilas katsoi näyttelijöitä vuoron perään päästä varpasiin, ja nauratti näin yleisöä. Hänen marsuista kertovasta tarinastaan esitettiin improvisoitu näytelmä, Hänen valitsemansa näyttelijä esitti häntä, ja kolme näyttelijää esitti marsuja, jotka hän oli tarkasti kuvannut.

Yksi oppilaista ehdotti vielä sisaruksia aiheeksi, mutta siihen ohjaaja sanoi ajan loppumisen vuoksi, että palataan siihen aiheeseen seuraavalla kerralla. Tarinateatterirituaalin mukaisesti lopuksi näyttelijät kertoivat kaikkien kertomia aiheita ja ajatuksia kertomalla jokainen jonkun mieleen jääneen asian. Kiitin oppilaita tästä kerrasta ja kerroin että jatkamme tästä seuraavalla kerralla toukokuussa. Jaoin oppilaille arviointia varten papuneitin tunnekuvakortit, pyysin merkitsemään niihin yksi tai useampi kuva, joka vastasi heidän kokemustaan. Olin merkinnyt palautelaput niin, että erotin kumman koulun oppilaan vastauksesta on kysymys. Ruskiskoulun avustajat auttoivat Ruskiksen oppilaita tunnekuvien merkitsemisessä. Muuta palautetta oppilailta ei enää ennättänytkään kerätä sillä, aika joka oli käytettävissämme, oli jo käytetty. Jaoin opettajille ja avustajille palautelomakkeet.

8.5 Ruskiskoulun tarinateatterin arviointi

En ollut huomannut, että osa Ruskiskoulun oppilaista oli pyörätuolissa. Tutustumiskerralla olin niin keskittynyt kaikkeen muuhun, että tämä jäi huomaamatta. Yhdenvertaisuuden vuoksi olisi ollut hyvä huomioida istumisjärjestelyissä niin, että kaikki oppilaat olisivat istuneet tuoleilla ja olleet fyysisesti samalla tasolla.

Oppilaat osallistuivat toimintaan vaihtelevasti. Osa vaikutti hyvin kiinnostuneilta, mutta ei vielä halukkailta jakamaan omia kokemuksiaan. Ne ketkä vaikuttivat hyvin kiinnostuneilta, vaikuttivat eläytyvän tarinoihin omalta paikaltaan. Oppilaat olivat kehityksessään selvästi eri ikävaiheissa. Kun toiset oppilaista olivat miettineet seurustelua ja parisuhdetta, niin toiset olivat vielä leikkien maailmassa. Osa Ruskiskoulun oppilaista olisi tarvinnut avustajien tai opettajien rohkaisua, ohjausta ja tukea päästäkseen parikeskustelussa alkuun.

Itse tarinateatteriesitys kesti sen verran, että aikaa palautteen keräämiseen ei oikeastaan jäänyt. Olimme suunnitelleet ohjaajan kanssa palautetta toiminnallisena siten että kerron tunteita, ja pyydän niitä tulemaan ympyrässä eteenpäin, jotka kokivat samoin. Siinä olisi tullut näkyväksi, että useampi kokee samoja tunteita. Tarkoitukseni oli myös kysyä mikä oli tärkeintä sinulle tässä esityksessä, jos joku uskaltautuisi kertomaan omasta kokemuksestaan. Ajatuksenani oli myös antaa mahdollisuus kirjoittaa kokemuksesta. Tarinateatteriesitys oli kuitenkin oikean mittainen, että siinä toteutui draaman kaari.

Ruskiskoulun oppilaista kaksi ja ranskalais-suomalaisen koulun oppilaista yksi viittasi ohjaajalle ja kertoi tarinat, jotka esitettiin näyttämöllä. Muutoin tarinan aiheet saatiin haastattelemalla oppilaita, ja molempien ryhmien oppilailta tuli siten kolme esitystä.

Rakkaus aiheena vaikutti olevan oppilaille liian henkilökohtainen. Ryhmän tavatessa vasta ensimmäistä kertaa olisi ollut joku muu aihe ollut kenties helpompi lähestyä. Rakkaus on niin suuri asia, että nuorena vieraiden nuorien edessä aiheen käsittely oli hyvin haastavaa.

Papunetin tunnekuva arviointiin oli valittu sanat pelottava, huono, en tiedä, ihan ok, hyvä, huippuhauska. Oppilaat merkitsivät lomakkeeseen mikä kuva tai kuvat kuvastivat hänen kokemustaan. Pelottavaksi tarinateatterikokemuksen koki molempien ryhmien yksi oppilas. Kolme oppilasta ei tiennyt mitä ajatella. "Ihan ok" kokemus oli seitsemän oppilaan mielestä. Kahdeksan oppilasta piti kokemusta hyvänä. Superhauskaa oli ollut kolmella

oppilaalla, jotka kaikki olivat Ruskiskoulun oppilaita. Kukaan ei pitänyt kokemusta huonona.

5.Papunetin tunnekuva arvioinnin tulokset molemmilta oppilasryhmiltä.

Tunnekuvat 29.4.2016	Ruskis 7 oppilasta	ranskalais- suomalainen 8 oppilasta	oppilaita yhteensä 15
PELOTTAVA	1 oppilasta	1 oppilasta	2
EN TIEDÄ	2 oppilasta	1 oppilasta	3
IHAN OK	4 oppilasta	3 oppilasta	7
HYVÄ	3 oppilasta	5 oppilasta	8
SUPERHAUSKA	3 oppilasta	0	3
HUONO	0	0	0
vastauksia	13kpl	10kpl	23kpl

Tarinateatteriin osallistuneita oppilaita oli yhteensä viisitoista.

8.6 Tarinateatteri ranskalais- suomalaisella koululla

Edellisestä kerrasta oppineena laitoin tuolit oppilaille valmiiksi puolikaaren muotoon näyttämön eteen. Ohjeistin oppilaat heidän tullessaan luokkaan siten että he kävivät istumaan niin että joka toinen on toisen koulun oppilas. Opettajat ja avustajat istuivat tuoleissa oppilaiden takana. Kerroin että aloitamme aiheesta, johon viimeksi jäimme eli sisaruudesta ja tänään on aiheena myös ystävyys. Tarinateatteriryhmän ohjaaja pyysi esittelemään vieressä istuvan nimeltä, jonka jälkeen me kaikki tervehdimme häntä. Näin käytiin koko ryhmä läpi opettajia ja näyttelijöitä myöten. Kun joku ei muistanut vieruskaverin nimeä niin toiset auttoivat.

Tarinateatteriryhmässä oli nyt kolme näyttelijää ja ohjaaja. Näyttelijät kertoivat ensin omat alkutarinansa, jotka kertoivat heidän kokemuksistaan sisaruksista ja ystävydestä. Yksi näyttelijöistä kertoi ensimmäisestä ystävästään, jonka kanssa on ollut ystävä jo 40 vuotta. Toinen näyttelijä kertoi ystävistään jotka asuvat muissa kaupungeissa ja osaavat kertoa parhaat paikat niistä. Kolmas näyttelijä kertoi sisarestaan, joka on vakavasti sairas. Ohjaaja kertoi miten hän pienenä vinyt pikkusiskonsa leikkimään lapsilta kiellettyyn paikkaan joelle ja saanut siksi selkäsauvan.

Ohjaaja kysyi oppilailta mikä on tunnelma, niin kivalta tuntuu, oli vastaus. Kivaa ettei tarvitse mennä oppitunnille, lisäsi toinen oppilas. Tämän näyttelijät esittivät kuorona. Ohjaaja kysyi vielä kaikilta oppilailta erikseen mikä on tunnelma. Kaikki oppilaat vastasivat samoja vastauksia: ”ihan jees, ihan ok, no comments.” Yksi oppilas sanoi, että en ollut viime kerralla. Ohjaaja totesi, että yksimielistä porukkaa. Tämäkin esitettiin kuorona.

Ruskiskoulun oppilas kertoi tarinan sisaren kääpiöhamsterin kuolemasta, jonka näyttelijät esittivät improvisoituna näytelmänä. Oppilas valitsi päähenkilön näyttelijöistä menemällä katsomaan näyttelijöitä suoraan heidän eteensä näyttämöllä ja katsomalla päästä varpasiin. Tämä tilanne nauratti taas toisia oppilaita. Toinen Ruskiskoulun oppilas halusi kertoa angry birds- pelin pelaamisestaan ja pelissä saavutetusta menestyksestä. Tästä näyttelijät tekivät myös näytelmän. Ranskalais- suomalaisen koulun oppilas kertoi tarinan pikkuveljestään ja siitä, kuinka riiteli tämän kanssa, vaikka hän pitää veljestään. Hän valitsi päänäyttelijän esittämään itseään ja näyttelijät esittivät tarinan improvisoituna näytelmänä.

Ohjaaja pyysi oppilaita pariporisemaan eli juttelemaan vieruskaverin kanssa. Nyt istumajärjestyksen vuoksi pareina olivat siis eri luokkien oppilaat. Toisilla keskustelu lähti heti käyntiin ja toisilla keskustelua ei näyttänyt syntyvän. Menin sellaisen parin luo, jotka näyttivät tarvitsevan tukea keskustelun aloitukseen. Kysyin kummaltakin oppilaalta, onko heillä sisaruksia ja kummallakaan ei ollut. Kun kysyin heidän kavereistaan, Ruskiskoulun oppilas sanoi, surullisen oloisena, ettei hänellä ole yhtään kaveria. Ranskalais- suomalaisen koulun oppilas sanoi sen kuultuaan, että hänellä on kavereita koulussa, mutta ei hänelläkään ole ketään kaveria kotona.

Ohjaaja kävi myös haastattelemassa oppilaita. Hän kysyi pariporinan päätteeksi yhtä ranskalais- suomalaisen koulun oppilaista kertomaan uudelleen sisaruksistaan joista oli kuullut tämän kertovan. Oppilas kertoi, että hänellä on puolisisaruksia jotka asuvat jo omillaan, mutta ovat silti hänen parhaita kavereita. Näyttelijät tekivät näytelmän sisarusten välisestä yhteydenpidosta, josta oppilas oli kertonut. Ohjaaja haastatteli myös kahta eri koulujen oppilasta, jotka olivat keskustelleet paljon. He olivat kerenneet jutella lempiruuistaan ja miten toisesta tulee isona koripalloilija ja toisesta poliisi. Toisella oppilaista oli teini-ikäinen sisko jonka tarkkaa ikää ei tiennyt. Toisen sisko oli kaksoissisko. Tämä

oppilas kertoi äidin laittavan heille viestiä, että älkää tapelko siellä ja sen olevan ärsyttävää. Sisko sinänsä oli hänestä ihan kiva, kun hänen kanssaan saattoi tehdä kaikenlaisia asioita. Ohjaaja pyysi näyttelijöitä tekemään tästä improvisoidun näytelmän.

Ohjaaja kysyi ajan ollessa vielä loppumassa, onko vielä joku tarina joka olisi välttämätön tähän hetkeen. Ruskiskoulun oppilas halusi vielä nähdä angry birds- pelaamisesta sisarusten kanssa. Tarinateatterikerran lopuksi näyttelijät kertoivat vielä asioita ja tunteita, jotka olivat heille jääneet mieleen tästä kerrasta.

Kiitin oppilaita osallistumisesta. He olivat ihmeissään siitä, että tämä olikin nyt viimeinen kerta, kun ovat yhdessä. Kerroin että palautekeskustelut tulevat vielä, mutta se on molemmille ryhmille erikseen. Jaoin tunnekuvalaput oppilaille. Ohjeistin ranskalais-suomalaisen koulun oppilaat kirjoittamaan paperin toiselle puolelle miksi valitsivat sen kuvan. Ruskiskoulun oppilaat haastattelin jokaisen erikseen ja kysyin heiltä miksi he valitsivat juuri sen kuvan. Ranskalais-suomalaisen koulun rehtori kertoi vielä koulusta Ruskiksen oppilaille

8.7 Ranskalais-suomalaisen koulun tarinateatterikerran arviointi

Opettajilta saadun palautteen perusteella istumajärjestyksen laittaminen niin, että eri koulujen oppilaat istuivat vierekkäin, oli hyvä valinta. Ensimmäisellä kerralla häiriköinyt poika oli täysin rauhallinen uudessa istuinpaikassaan ja muutkin oppilaat joutuivat ottamaan kontaktia eri tavalla. Ensimmäisessä kuulumisten kertomisringissä oppilaat sanoivat pääsääntöisesti saman kuin edeltävä oppilas. Nuorilla tarve kuulua joukkoon on korostunut. Vaikutti että yhteenkuuluvuutta haettiin olemalla samaa mieltä muiden kanssa. Kaikki oppilaat eri oppilasryhmistä huolimatta olivat hyvin yksimielisiä.

Pariporina tehtävässä ennätin vain yhden parin keskustelun tueksi ja useampi pari olisi kaivannut avustajaa keskusteluun. Valitsin parin jossa toisena oli oppilas, jolla oli ollut käytöshäiriöitä ensimmäisellä kerralla, ja joka vaikutti todella ujolta. Tämä oppilas sanoi, ettei hänellä ole yhtään kaveria. Ranskalais-suomalaisen koulun oppilas sanoi sen kuultuaan, että hänellä on kavereita koulussa, mutta ei hänelläkään ole ketään kaveria kotona. Vaikutti sille, että toinen oppilas vaikutti samaistuvan toisen oppilaan kokemukseen sanomalla sen ääneen, että hänelläkään ei ole kavereita kotona.

Opettajien ja avustajien ammattitaitoa olisi voinut hyödyntää tässä tarinateatterin porinapari- tehtävässä, he olisivat voineet olla tukena vuorovaikutuksen alkuun saattamisessa. Avustajat ja opettajat olisi pitänyt ohjeistaa tähän tehtävään jo ennen pariporinatehtävää. Olisi ensiarvoisen tärkeää, että kaikki oppilaat voisivat saada positiivisia kokemuksia vuorovaikutuksesta toisten kanssa, ja siksi tähän tulisi panostaa.

Papunetin tunnekuvapalautteessa yksikään oppilas ei ollut kokenut tarinateatteria enää pelottavana, ensimmäisellä kerralla oli kaksi pelottavan valinnutta. Kuusi oppilaista ei tiennyt nyt mitä ajatella, mikä se oli enemmän kuin ensimmäisellä kerralla, jolloin oli kolme ”en tiedä” vastausta. ”Ihan ok” kokemus oli kahdeksan mielestä, edellisellä kerralla se oli lähes sama eli seitsemän oppilasta. Hyvän oli nyt valinnut seitsemän oppilasta. Edellisellä kerralla hyvän valinnoita oli kahdeksan oppilasta. Superhauskaa oli ollut kolmella, kuten edelliselläkin kerralla. Silloin kaikki sen valinnoet olivat Ruskiskoulun oppilaita, nyt mukana oli yksi ranskalais-suomalaisen koulun oppilas. Huonoksi kokemusta ei luonnehtinut tälläkään kertaa yksikään.

Ranskalais-suomalaisen koulun oppilaiden kirjoittama palautteessa oppilaat kirjoittivat miksi olivat valinneet juuri sen tunnekuvan, jonka olivat valinneet. Vastauksissa oli kirjoitettu: oli hauska ja kiva, toisaalta oli ollut kivaa mutta myös vähän tylsää välillä, oli ollut hauskaa tavata muita ja tunnelma oli hyvä. Yksi oppilas kirjoitti että ”kulu tuntia” perustellen siten valintansa ”ihän ok” ja ”en tiedä”. Palautteessa kerrottiin, että oli ollut mukavaa nähdä toisten kommentteja ja tarinoita eli asioita toisesta näkökulmasta. Erään oppilaan palautteessa luki, että oli vähän outoa. Kuitenkin hän kirjoitti myös että ”Kiva huomata, että ihmiset joilla on jotain vammoja ovat paljon avoimempia ja kivampia, kuin luulee.” Nämä kommentit kertovat, että tarinateatteri oli toiminut ryhmien yhdistämisessä.

6.Tarinateatterin jälkeen ranskalais-suomalaisen koulun oppilaiden kirjoittama palaute, suluissa valittu kuva tai kuvat.

oli hauska ja kiva (piirretty hymynaama) (kuvassa hyvä ja superhauska)
koska se oli ihan kivaa mutta välillä vähän tylsää (kuvassa ihan ok)
on hauskaa tavata muita (ihän ok., en tiedä, hyvä)
hyvä tunnelma (hyvä)
oli ihan mukavaa nähdä toisten kommentteja ja tarinoita eli asioita toisesta näkökulmasta (ihän ok)

kulu tuntia (ihan ok, en tiedä)
koska oli ihan hauskaa ja kivaa (ihan ok)
oli vähän outoa. Kiva huomata, että ihmiset joilla on jotain vammoja ovat paljon avoimempia ja kivempia, kuin luulee

Ruskiskoulun oppilaita haastattelin yksitellen esityksen jälkeen. Heillä oli jo kiire päästä tutustumaan ranskalais- suomalaiseen kouluun ja heidän antamansa palaute oli kiireinen. ”En tiedä” ja ”ihan ok” kuvat valinnut oppilas totesi, että kokemus oli ”ihan ok”.

Toinen oppilas joka oli valinnut ”hyvä” kuvan, sanoi kokemuksesta hyväksi ja kertoi pitäneensä tarinoista. Yksi oppilaista ei halunnut sanoa kokemuksestaan, mutta oli valinnut kuvat ”en tiedä” ja ”hyvä”. Superhauskan valinnut piti tarinoita kivana. Hyvän ja superhauskan valinnut oppilas kertoi valinneensa ne koska oli ollut tosi kivaa. ”Ihan ok”:n valinnut sanoi, että oli ihan hyvä kokemus. Palautteen perusteella kokemus pääosin ”ihan ok” ja ”hyvä”.

7. Ruskiskoulun oppilaiden palaute jonka sain heiltä haastattelemalla, suluissa valittu kuva

ihan ok (en tiedä, ihan ok)
se oli hyvä- omat tarinat (hyvä)
en halua sanoa (en tiedä, hyvä)
tarina oli kiva (superhauska)
koska oli tosi kiva (hyvä, superhauska)
oli ihan hyvä (ihan ok)

8. Tunnekuva arviointitaulukko jossa molempien oppilasryhmien valitsemat kuvat

Tunnekuva arviointi 20.5.2016	Ruskiskoulu 7 oppilasta	ranskalais- suomalainen koulu 9 oppilasta	oppilaita yhteensä 16

PELOTTAVA	0	0	0
EN TIEDÄ	2	4	6
IHAN OK	2	6	8
HYVÄ	3	4	7
SUPERHAUSKA	2	1	3
HUONO	0	0	0
vastauksia	8kpl	15kpl	24kpl

Oppilaita oli tällä toisella kerralla yksi enemmän kuin viimeksi eli kuusitoista oppilaista.

9. Tarinateatteri- interventio palaute ja arviointi

9.1 Palautekeskustelu Ruskiskoululla

Kävin Ruskiskoulun oppilaiden kanssa tunnekuvien kautta tarinateatterikokemusta läpi. Oppilaat saivat valita tunnekuvista vastauksen, millainen kokemus tarinateatteri-interventio oli. Superhauska keräsi eniten ääniä eli kolme kappaletta, ihan ok tuli toiseksi ja yksi oppilaista sanoi tylsää. Merkkasin sen tunnekuviissa huonoksi koska se oli lähinnä tylsää. Sinänsä tätä arviota minun oli kyllä vaikea uskoa, sillä tarinateatterissa kyseinen oppilas oli Ruskiksen oppilaista eniten äänessä ja sai nähdä useamman kerran oman tarinansa näyteltynä. Minulle tuli vaikutelma, että hän sanoi tylsää tehdäkseen vaikutuksen oppilastovereihinsa, pikemminkin kuin että se olisi kertonut hänen kokemuksestaan. Varsinkin kun hän oli kokenut heti tarinateatterikertojen jälkeen täysin päinvastaista ja valinnut silloin superhauskan.

9. Tunnekuva-arviointi millainen kokemus tarinateatteri oli Ruskiskoulun oppilaille

Tunne kuvat 30.5 Millainen kokemus	Ruskis
PELOTTAVA	0
EN TIEDÄ	0
IHAN OK	2
HYVÄ	0
SUPERHAUSKA	3
HUONO (tylsää)	1

vastauksia	6 kpl
------------	-------

Millainen kokemus tarinateatteri oli ranskalais- suomalaisen koulun oppilaiden kanssa vastasivat kaikki ”ihan ok” yhtä lukuun ottamatta, joka vastasi, ”en tiedä”.

10. Tunnekuva-arviointi millainen kokemus tarinateatteri oli ranskalais- suomalaisen koulun oppilaiden kanssa

Tunnekuvat 30.5	Ruskis
PELOTTAVA	0
EN TIEDÄ	1
IHAN OK	5
HYVÄ	0
SUPERHAUSKA	0
HUONO	0
vastauksia	6

Muita kommentteja yhteiseen työskentelyyn olivat, että ujostutti ja oli kiva tutustua. Kun kysyin, tulisitko mukaan uudestaan, yksi sanoi, että halusi ehdottomasti lisää, yhdelle se olisi ihan ok, yksi ei ollut varma, yhdelle kokemus oli riittävä ja yksi sanoi, ettei jaksaa istua.

9.2 Palautekeskustelu ranskalais- suomalaisella koululla

Kerroin oppilaille, että annan heille lomakkeet kirjallista palautetta varten. Oppilailla oli myös tarve keskustella kokemuksistaan ja ajatuksistaan ja heillä oli paljon kysymyksiä.

Oppilaat pohtivat vammaisuutta voiko olla vammainen, jos se ei näy päällepäin. Heitä mietitytti oma suhtautuminen vammaisuuden kohtaamiseen. Yksi oppilaista kertoi, ettei ollut pystynyt syömään Ruskiskoulun ruokalassa, kun siellä oli ollut koulun oppilaita. Kerroin että näin voi käydä, kun jännittää uudessa tilanteessa ihmisten ympäröimänä, jotka voivat näyttää tai kuulostaa erilaiselta kuin mihin on tottunut. Yksi oppilaista sanoi, että hänestä tarinateatterissa oli välillä hieman tylsää, mutta hän ajatteli, että se oli ollut toisen koulun oppilaille hyvä kokemus. Minun olisi kannattanut kysyä tarkentava kysymys, että miksi hän ajattelee niin. Oppilaat nostivat itse esille puheissa sen, että teema oli ollut vaativa ja olisi kannattanut valita helpompi aihe. useampi oppilas nosti esille sen, että henkilökohtaisia asioita ei voi tulla kysymään. Kerroin vielä lisää yhdenvertaisuudesta, kun yksi oppilas halusi tietää mitä se oikeasti tarkoittaa. Toinen oppilas kertoi, ettei pariporinatehtävässä Ruskiskoulun oppilas puhunut hänelle yhtään sanaa, ja arveli tämän jännittäneen. Kerroin että luultavasti juuri näin oli ollut. Kerroin että palautekeskustelussa tämän oli joku siellä ääneen sanonutkin, että oli jännittänyt. Oppilaita kiinnosti mitä mieltä Ruskiskoulun oppilaat olivat olleet. Heillä oli myös ideoita mitä tulevaisuudessa voisi yhdessä tehdä.

Tarinateatteri-intervention kirjallinen arviointia varten numeroin oppilaiden vastaukset, jotta yhden oppilaan antamat vastaukset voidaan nähdä linjassa verraten muihin hänen antamiinsa vastauksiin. Kaikki numerolla yksi olevat vastaukset ovat saman oppilaan ja kaikki numerolla kaksi toisen oppilaan.

Mikä sinusta oli toimivaa tässä projektissa?

1. Se että saatiin jotkut puhumaan ja kertomaan tarinoita.
2. Se että kaikki pystyivät sanomaan oman mielipiteen asiasta.
3. Se että sai tutustua uusiin ihmisiin.
4. Kommunikointi
5. Vuorovaikutus, näki minkälaista elämää on vammaisilla.
6. Tutustua uusiin ihmisiin ja nähdä heidän käsitykset asioista.

Kaikki oppilaat nostivat vuorovaikutuksen tavalla tai toisella tarinateatteri-intervention toimivaan osuuteen.

Mikä sinusta ei toiminut?

1. Se että tehtiin asioita joista kaikki eivät olleet niin kiinnostuneita ja innoissaan.
2. Se tuntui hieman lapselliselta joissakin vaiheissa.
3. Se että kysyttiin yksityisiä asioita.
4. Välillä oli tylsää vain istua ja kuunnella.
5. Se että mentiin liian yksityisiin asioihin.
6. Ei saanut itse valita itse mitä teki.

Oppilaat nostivat myös puheentasolla esille sen, että on kysytty liian henkilökohtaisia asioita. Seurustelu aiheena koettiinkin niin yksityisenä asiana, että siitä kysyminen tuomittiin yksimielisesti. Ilmiö oli huomattu myös tarinakattilaprojektissa, jossa nuoret nostivat suuria aiheita esille, vaikka aiheen todellinen käsittely vaatisi enemmän hankittua luottamusta itseensä tai ryhmän kesken.

Jos tekisimme tämän uudelleen, kuinka parantaisimme ja kehittäisimme tätä?

1. Tekisimme ekaksi sitä mistä ruskislaiset tykkää ja siten sitä mistä HRSK:n tyypit tykkää. Voisimme itse näytellä.
2. Ehkä jokin helpompi teema.
3. Ehkä eri näyttelijät tai näyteltäisiin itse.
4. Tekemistä pitäisi olla enemmän ja vähemmän istumista.
5. Että tehtäisiin enemmän asioita niitten muiden lasten kanssa.
6. Saisi itse päättää ja ehdottaa.

Muita huomioita tai ajatuksia?

2- Kaijamaija saattoi tulla ihan vaan sattumanvaraisesti kysymään henkilökohtaisia.

Ennen ensimmäistä kysymystä olivat seuraavat kommentit: 4. Hyvä kokemus ja 6. Ihan kiva. Oletan näiden kommenttien olevan kokonaisarviota tarinateatteri- interventtiosta.

9.3 Ruskiskoulun opettajien antama arviointi tarinateatteri-interventiosta

Ruskiskoulun opettajien antamassa palautteessa tarinateatteri- interventiossa toiminta koettiin hyvin järjestettynä. Opettajien arvion mukaan oppilailta ei saamastaan infoista huolimatta ollut ensin mielikuvaa siitä, mitä tarinateatteri tarkoittaa. Kesti hetken ennen kuin oppilaat ymmärsivät tarinateatterin idean. Joillakin oppilaista on vaikeuksia siirtyä tilanteesta toiseen ja siten kesti tovin ennen kuin he pääsivät mukaan uuteen tilanteeseen. Kun oppilaat alkoivat ymmärtää, mistä on kyse, he alkoivat tuottaa omia tarinoita. Opettajan palautteen mukaan on erittäin arvokasta, että lasten tarinat tulevat kuulluiksi.

Kaikki eivät halunneet toimia tarinan kertojina. Palautteessa koettiin hyvänä, että heille annettiin mahdollisuus olla kuulijoina. Osa oppilaista oli valmis tarjoamaan tarinoita hyvinkin avoimesti. Osa taas sai olla kuulijan ja katsojan roolissa. Oppilaat nauttivat siitä, että heidän tarinansa tulivat kuulluiksi ja esitetyiksi. Opettajan arvion mukaan oppilaat kertoivat sisarussuhteistaan totuudenmukaisesti.

Vuorovaikutus oppilaiden välillä tapahtui tarinoiden kautta, joissa näyttelijät toimivat välittäjinä. Vuorovaikutusta tapahtui oppilaiden välillä siten, että kun toisen ryhmän jäsen kertoi eläintarinan, niin toisen ryhmän oppilas otti aiheesta kopin ja alkoi myös kertoa eläintarinaa. Tarinoiden tunnetaso oli samankaltainen. Toisessa tarinassa aiheena oli luopuminen ja toisessa tarinassa se, että ei voi saada omaa lemmikkiä. Ensimmäiset tarinat toimivat mallitarinoina siitä, mitä voi kertoa. Kun toisella kerralla oli tarkoitus paineutua ystävyysteemaan, joku tarjosi vielä lemmikkitarinaa edellisen kerran mallin mukaan. Vetäjä kuitenkin hyväksyi tarinan ja se näyteltiin, ja näin oppilaalle ei tullut tunnetta siitä, että tarina olisi torjuttu. Ohjaajan kysymykset autoivat ja kuten myös tarinateatteriryhmän esitykset, jotka tavoittivat hyvin oppilaiden tarinoissa ilmenneitä tunteita. Tarinateatterikerroilla vallitsi turvallinen ilmapiiri.

Oppilaille oman mielipiteen ilmaisu oli vaikeaa, mikä näkyi sanojen ”ehkä”, ”kai” käytössä. Oppilas saattoi myös kertoa kuin vanhempansa suulla siitä, kuinka lemmikistä on paljon vaivaa. Omien mielikuvien jakaminen onnistui heillä, ketkä toivat oman tarinansa jaettavaksi. Oman tarinan kertominen toisille on omien mielikuvien jakamista. Opettajan arvion mukaan se vaikutti olevan helpompaa toisella kerralla. Omien mielikuvien jakaminen alkoi sujua paremmin, kun oppilaat alkoivat ymmärtää, mistä tarinateatterissa on kyse. Osalla Ruskiskoulun oppilaita on taustastaan johtuva vaikeus kuunnella ja vastaanottaa viestejä. Opettajan arvion mukaan tarinateatteri-interventio osaltaan kehitti oppilaiden kuuntelutaitoa. Kuunteleminen ja herkkyyys vastaan ottaa viestejä vaativat paljon harjoittelua.

Kahden toisistaan niin erilaisen koulun osallistuminen tarinateatteri-interventioon koettiin hienona asiana. Vaikka oppilasryhmät olivat keskenään kovin erilaiset, heidän tarinoissaan oli kuitenkin samankaltaisia piirteitä. Tykkäämisestä oli vaikea puhua molem-

milla ryhmillä. Toisaalta kumpaisenkin ryhmän oppilaille oli yhteistä se, että lemmikit olivat tärkeitä. Tarinateatteriryhmän esitys tavoitti palautteen mukaan hienosti sen, kuinka haikeata on ollut luopua kesäkanasta.

Osallistuminen tarinateatteriprojektiin ja vierailu ranskalaisella koululla oli oppilaille mieleistä. Suomalais-ranskalaisen koulun oppilaille liikuntavammaisten oppilaiden kohtaaminen saattoi olla uusi asia, ja siksi he saattoivat olla tarkkailuasemassa meidän oppilaisiin päin.

Kiitosta tuli mahdollisuudesta olla mukana sekä Ruskiskoulun oppilaiden tarpeiden huomioimisesta palautelomakkeessa, jossa oli käytetty tunnekuvia. Palautteessa pohdittiin myös mitä kaikkea hyvää vielä pidempi tarinateatteri-projekti toisikaan tullessaan.

10. Tulokset ja pohdinta

10.1 Tulokset

Tarinateatteri menetelmänä soveltuu kokonaisvaltaisen vuorovaikutuksen menetelmäksi oppilasryhmiä yhdistäessä. Palautekeskusteluissa ja kirjallisessa palautteessa kävi ilmi, että ranskalais-suomalaisen koulun oppilaista toimivinta tarinateatteri-interventiossa oli vuorovaikutus ja toisten ajatusten kuuleminen. Vuorovaikutus oppilasryhmien välillä toimii tarinateatteriryhmän välityksellä. Ranskalais-suomalaisen koulun oppilaiden esiin tuomat omat ideat siitä mitä he voisivat tehdä yhdessä, olivat positiivinen merkki siitä, että toiminta yhdessä tuntui mielekkäälle. Toiveissa molemmilla oppilasryhmillä oli myös toiminnallisuutta enemmän, ettei tarvitsisi vain istua. Toiminnallisuus vaatii avustajilta aktiivista osallistumista.

Yhdenvertaisuuden kokemuksen edistymisen todentaminen olisi vaatinut yhdenvertaisuus – kokemuksen perusteellista tutkimista molemmissa oppilasryhmissä sekä ennen että jälkeen tarinateatteri – intervention, joka olisi vaatinut laajemman syventymisen yhdenvertaisuuden – käsitteeseen kuinka sen kokevat sekä erityistä tukea tarvitsevat, että perusopetuksen oppilaat. Yhdenvertaisuus termi olisi tullut esitellä sekä Ruskiskoulun että ranskalais- suomalaisen oppilaille etukäteen selkokielisesti. Päädyin siihen, etten avannut termiä etukäteen, sillä en halunnut sen vaikuttavan lopputuloksiin. Käytännössä samalla torpedoin mahdollisuuden saada siitä palautetta. Nyt en saanut vertailukelpoista ennen ja jälkeen tietoa oppilaiden yhdenvertaisuudesta. Tunnekuvien avulla siihen ei pääse käsiksi. Ruskiskoulun oppilaiden antamassa palautteessa oli ollut ”ok” olla yhdessä ranskalais- suomalaisen koulun oppilaiden kanssa, lukuun ottamatta yhtä vastausta ”en tiedä” mitä ajatella yhdessä toimimisesta.

Ruskiskoulun oppilaiden palaute itse yhdenvertaisuuden kokemuksesta olisi pitänyt haastatella oppilas kerrallaan kahden kesken, että olisin saanut kuvan tarinateatteri-intervention vaikutuksista. Ruskiskoulun oppilaat eivät voineet antaa sellaista henkilöitymätöntä nimetöntä palautetta mihin ranskalais- suomalaisen koulun oppilaille oli mahdollisuus kirjallisessa palautteessa. Nyt yhdenvertaisuuden edistymisestä voi sanoa näkyneen viitteitä. Hyvien väestösuhteiden kautta katsottuna, se että kokemus oli hyvä ja hauska kertoo, etteivät oppilaat kokeneet sitä ainakaan heitä aliarvioivana. Vuorovaikutuksen katsotaan olevan osa hyvien väestösuhteiden käsitteen laajempaa käsitystä yhdenvertaisuudesta. Vuorovaikutuksen voi tulkita viittaavaan myös yhdenvertaisuuden kokemukseen.

Oppilaiden vastausten linja on hyvin yhdensuuntainen ottaen huomioon, että oppilaat olivat suorassa vuorovaikutuksessa toistensa kanssa vain kerran, pari-porina tehtävässä, eli noin 5 minuuttia. Kuitenkin palautteessa vuorovaikutus nousi vahvasti esiin. Palaute vahvistaa tarinateatterin menetelmän toimivuutta kokemusten jakamisesta ja sen merkityksellisyydestä. Tavoitteena oli edistää yhdenvertaisuutta tarinateatteri menetelmän ydinajatuksen kokemusten jakamisen tarinateatterin keinoin. Oppilailta saadun palautteen perusteella tarinateatteri yhteisenä kokemuksena vaikutti heidän ajatuksiinsa. Saadusta palautteesta niin kirjoitetusta kuin keskusteluistakin kävi ilmi, että toisten ajatusten kuuleminen muutti ennakoasenteita tai ennakkokäsityksiä. Oppilas palautteessa ranskalais- suomalaisen koulun oppilas kirjoitti: kiva huomata, että ihmiset joilla on jotain vammoja, ovat paljon avoimempia ja kivempia, kuin luulee.

Tarinateatterin ja sen ohjaajan tulee olla ammatillisia menetelmän vahvuuksien hyödyntämiseksi ja prosessin onnistumisen varmistamiseksi. Oppilaita on hyvä valmistaa esityksiin kertomalla etukäteen tarinateatterin toimintaperiaatteista hyvin konkreettisesti. Menetelmää käytettäessä on tarinateatterin aiheiden valinnassa hyvä miettiä tarkoin keinoja, miten löytää kaikille oppilaille sopiva yhteinen aihe, joka on sekä innostava että helposti osallistuttava. Menetelmän soveltamisessa ryhmien yhdistämiseen, on paritehtävissä henkilökohtaiset avustajat ohjeistettava niin, että he ovat sovitusti mukana, avustamassa tarvittaessa vuorovaikusta alkuun oppilaiden välillä. Esitysten jälkeen oppilaiden kanssa on hyvä käydä läpi tunteet ja ajatukset sekä keskustella aiheista ja kysymyksistä, joita oppilaille on noussut. Molempien ryhmien kouluilla vierailu on hyvä ja konkreettinen tapa tutustua myös fyysisesti ympäristöön missä toiset oppilaat opiskelevat.

10.2 Pohdinta

Tarinateatterin vahvuus olla läsnä hetkessä sen hetkisten tunteiden ja tuntojen välittäjänä ei välity näin kirjallisen työn kautta. Teatterin kuvaaminen sanoin ei tee sille oikeutta, kun kyse on kokemuksellisuudesta. Yhteisen inhimillisyyden asettaminen näyttämölle tarinateatterissa avaa uusia näkökulmia sekä kertojalle että muille ja lähentää ihmisiä toisiinsa (tarinateatteri, playback theatre 1999). Draaman sanotaan tarjoavan yhteyden ihmisten ymmärtämiseen, jossa toisen ihmisen näkökulmaan voi tutustua, ja se kyky on jo aivan pienellä lapsella. (Owens - Barber 2010). Ranskalais-suomalaisen koulun oppilaiden palautteen perusteella tämä toteutuu tarinateatterissa. Oppilaat olivat kysyneet apulaisrehtori Sari Aavikolta Ruskiskoulun tarinateatterikerran jälkeen, miksi Ruskiskoulun oppilaat ovat omassa koulussa, eivätkä osana heidän kouluun.

Kouluympäristössä oppilaiden vastaanotto voi olla monenlainen. Tarinateatteriryhmän on osattava ottaa huomioon kohderyhmä ja myös muokata menetelmää sen mukaan. Oppilaille täytyy ”myydä tarinateatteri” esitysprosessin aikana saamalla heidät vakuutuneeksi siitä, että tässä toiminnassa on mieltä ja he hyötyvät siitä (Harilo 2006).

Tarinateatteri oli osalle oppilaista uusi kokemus. Vaikka olinkin kertonut heille tarinateatterin toiminnasta etukäteen, he eivät olleet sisäistäneet mitä heiltä itseltään odotettiin, omien ajatusten, tunnelmien ja kokemusten ääneen kertomista. Palautteessa toimimat-

tomana mainittiin liian henkilökohtaiset kysymykset, ja siinä ristiriita halutun aiheen valinnan ja kyvyn käsitellä sitä välillä konkretisoitui. Nyt jos tekisin ryhmälle tarinateatterista esittelyn, niin konkretisoisin tätä demonstroimalla itse esitys tilannetta. Tutustumiskerralla olisi kannattanut paneutua tarinateatterin idean perusteellisempaan aukaisemiseen, mikä olisi voinut helpottaa käynnistymistä tarinateatterissa.

Tarinateatterin aiheiden valinnassa hyvä miettiä, miten löytää kaikille oppilaille sopiva yhteinen aihe, joka on sekä innostava että helposti osallistuttava. Ryhmien yhdistämisessä oppilaiden ollessa hyvin eri kohdalla kehityksessään toistensa kanssa teeman valinta on erityisen haastava, että se kiinnostaisi kaikkia. Tarinakattilaprojektin loppuraportin mukaan nuorille teeman josta tarinateatteria tehdään, tulee samalla sekä inspiroida nuoria, että sen käsittelemisen auttaa heitä. Käsiteltävään aiheeseen tulisi esityksen aikana löytyä sellaisia näkökulmia, jotka auttavat oikeasti heitä käsittelemään teemaa heille hyödyllisellä tavalla (Harilo 2006) Ryhmien yhdistämisessä kaikkien kokemusten jakaminen ja näkyväksi tekeminen on keskiössä. Tarinateatteri-interventiossa tärkeintä oli kuitenkin tunnekokemusten jakaminen ja niiden kautta toisiin samaistuminen.

Tarinateatteri-interventiossamme kaikki tervehtivät ensin kaikkia ja sanoivat toisen nimen tervehtiessään ääneen. Vuorovaikutus käynnistyi jo silloin oppilaiden välillä. Oma nimi on hyvin henkilökohtainen asia, ja nyt se tuli kaikille tutuksi. Tarinakattilaprojektissa ohjaaja kätteli nuoret ennen esitystä. Ohjaaja loi näin kontaktin jokaiseen kohderyhmäläiseen kättelemällä ja pyytämällä nuoria kertomaan myös nimensä kättelytilanteessa. Vuorovaikutus ohjaajan ja oppilaiden kanssa alkoi jo siitä, ja kynnyksellä häiriköidä kasvoi. Kättelemisen ja silmiin katsominen oli pieni kohtaaminen, joka synnytti kontaktin ohjaajan ja nuoren välille. (Harilo 2006.)

Tarinateatteri-interventiossamme itse tarinateatterikertoja oli kaksi. Kun tarinateatterissa aihetta muunnetaan toiminnaksi, olisi oltava valmis ottamaan riskejä ryhmänä yhdessä (Owens - Barber 2010: 21). Nyt tarinateatterin outous ja ryhmän sisäinen ”ujostelu” eivät ennättäneet poistua. Opettajan palautteessa viitattiin myös siihen mitä tuloksia voisikaan saada, jos tarinateatteri olisi pitempi kestoinen projekti. Tarinakattila-projektissa oli huomattu, että tarinateatterin menetelmälliset vahvuudet tulisivat paremmin käyttöön otetuksi, kun tarinateatteria voisi tehdä toistuvasti samalle pienehkölle nuorten ryhmälle, esimerkiksi 15 - 20 henkilölle kerran kuukaudessa. (Harilo 2006). Tämän tarinateatteri-

intervention kokemus viittaa samaan. Toistuvuus ja projektin pitempi kesto aika mahdollistaisivat nuorten ryhmän tutustumisen paremmin. Tutustuminen madaltaisi kynnystä astua esiin ja helpottaisi henkilökohtaisesti tärkeiden tai vaikeiden asioiden käsittelemistä ryhmässä. (Harilo 2006.) Lyhytkin interventio puolustaa kuitenkin paikkaansa. Saadusta palautteesta niin kirjoitetusta kuin keskusteluistakin kävi ilmi, että toisten ajatusten kuuleminen ei pelkästään voinut vaan myös muutti ennakoasenteita tai ennakkokäsityksiä.

Haasteena lasten ja nuorten esityksissä on, miten ohjaaja voi kysymyksillään sekä lisätä nuorten omaa pohdintaa ja samalla rohkaista sanomaan ääneen ajatuksiaan. Tätä helpottaakseen interventiossa ohjaaja kokeili laittaa nuoret pareittain keskustelemaan teemasta. Myös ryhmissä keskustelua voisi kokeilla, mutta ujommille oppilaille tämä voisi lisätä entisestään kynnystä sanoa yhtään mitään. Kahden kesken keskustelussa on ainakin periaatteessa sanottava jotakin. Ennakkoon paperilla saadut ajatukset ja tarinat voisivat auttaa viemään teemaa eteenpäin (Harilo 2006) Tämä voisi vähentää esityksen aikaista tyhjäkäyntiä, jossa kukaan ei oikein uskalla sanoa mitään.

Tarinateatteri-interventiossamme kynnys vastaamiseen oli välillä iso, ilmiö mikä oli Harilon mukaan myös näkynyt tarinakattilaprojektissa (Harilo2006). Ohjaaja esitti kysymyksen ensin yleisesti ja jos siihen ei vapaaehtoisia vastaajia löytynyt, hän kysyi suoraan yleisöltä. Ohjaaja myös kysyi samaa asiaa useammalta henkilöltä ennen kuin se tehtiin näyttämölle. Näin näyttämölle saatiin useamman oppilaan yhteinen kokemus ja kukaan kertoja ei noussut siten yksittäisenä esille. Näyttelijät tekivät toki hyvinkin pienistä viiheistä näytelmiä.

Parhaimmillaan ohjaaja käyttää intuitiotaan siitä, kuka haluaisi vastata, mutta ei sitä jostain syystä ilmaise (Harilo 2006). Tämä konkretisoitui esityksessämme, jossa tarinateatterin ohjaaja kysyi seurustelusta kysymyksen oppilaalta, joka juuri oli aiheiden valinnassa ilmaissut vahvasti kiinnostuksensa aiheeseen. Nyt hän ei kuitenkaan halunnut asiasta puhua muiden kuullen. Liian lähelle tuleva, henkilökohtainen aihe voikin olla vaikea, vaikka se olisikin kiinnostava (Owens - Barber 2010: 21). Kun teema on henkilökohtainen voi nuorten olla vaikea kertoa niistä tarinoita, vaikka haluaisivat tavalla tai toisella käsitellä niitä (Harilo 2006). Nyt olisi ilmeisesti tarvittu tietynasteinen emotionaalinen välimatka aiheen ja oppilaan todellisten tunteiden välille. (Owens - Barber 2010: 21

Tarve keskustelulle tarinateatteriesityksien jälkeen ei noussut niinkään teemasta vaan enemmänkin oppilasryhmien yhdistämisestä. Harilon kokemuksen mukaan teema voi herättää kysymyksiä ja tarvetta keskustella asioista myös jälkikäteen. Henkilöiden jotka ovat nuorille tärkeitä opettajan ja avustajien lisäksi, kuten koulukuraattorin olisi siksi hyvä olla myös esityksessä mukana. Esityksissä voi myös sivutuotteena paljastua asioita, joita olisi hyvä käsitellä. (Harilo 2006.)

Ryhmän hitaimmat kertojat tuskin ennättävät yhdellä esiintymiskerralla mukaan. Toiset tarvitsevat enemmän aikaa, että uskaltavat kertomaan omia tarinoitaan. (Harilo 2006.) Hitaasti aukeavien aiheiden kohdalla voisi kokeilla myös tehdä keksittyjä tarinoita aiheesta, joita nuoret mieltäisivät ryhmässä. Harilo oli kokeillut Tarinakattila projektissa yläkoulun nuorille kollektiivisia tarinoita. Tarinoissa kerrottiin useamman ihmisen kokemus tai käsitys asiasta. Nuoria pyydettiin myös menemään tarinan henkilöiden rooliin ja kertomaan sieltä tuntemuksia, joita katsottiin lyhyinä tekniikkoina. Lopuksi nuoret saivat kertoa itsenään mutta kuitenkin ulkopuolisena ajatuksiaan ja tuntemuksiaan tehdystä tarinasta ja tästä ilmiöstä yleensä (Harilo 2006) Ryhmiä yhdistäessä pitäisi panostaa, että kaikki ryhmässä voisivat osallistua ja saivat äänensä kuuluviin. Ruskiskoulun oppilailla osalla se tarkoittaisi avustajan mukana oloa. Ryhmätyöt toimivat paremmin silloin kun nuoret ovat jo tutumpia keskenään. Kaksi tapaamiskertaa voi olla liian lyhyt aika, että siinä nuoret ennättäisivät tutustua niin hyvin.

Opinnäytetyöni toteutui yhteistyössä monen eri tahon kanssa. Itse tarinateatteri- intervention toteuttamisessa on ollut mukana monia oman alansa ammattilaisia, joita ilman kokonaisuus ei olisi koskaan voinut toteutua. Tarinateatteri- interventio oli enemmän kuin osiensa summa. Erityiskiitos kuuluu kuntoutusjohtaja Riitta Tiaiselle, jonka kiinnostuksen kautta tuli mahdollisuus toteuttaa opinnäytetyö. Hänen kauttaan tuli mukaan myös loistava tarinateatteriryhmä Teleskooppi, Riitta mukaan lukien kiitos Pirre Toikkanen, Markku Jäppinen, Sinikka Lumiluoto ja ohjaaja Kaijamaija Parviainen, jolle erityiskiitos tunnekuvien keksimisestä palautteen antamisessa. Kiitos myös ranskalais-suomalaisen koulun apulaisrehtori Sari Aavikolle, joka oli siellä avainhenkilönä. Tunnekuvien valitsemisesta Janette Kovalaiselle ja Ruskiksen opettajille Maritta Vänskälle ja Seija Junnolle erinomaisesta yhteistyöstä. Tätä Tarinateatteri- interventiota eikä opinnäytetyötä olisi ollut ilman teitä.

Lähteet

Asikainen, Sanna. 1995. Näkökulmia tietoisuuteen. Teoksessa Lehtonen ja Lintunen (toim.): Draama. Elämys. Kokemus. Kirjoituksia ilmaisukasvatuksen alalta II. Jyväskylän yliopiston täydennyskoulutuksen tutkimuksia ja selvityksiä

Dauber, Heinrich. 1999. How playback theatre works: A matter for practical research. Teoksessa Fox, J. & Dauber, H. (toim.) Gathering voices, essays on playback theatre. New York: Tusitala Publishing

DICE "Drama Improves Lisbon Key Competences in Education. n.d. Verkkodokumentti. <http://www.dramanetwork.eu/about_dice.html> Luettu 4.10.2016

Fox, Jonathan 1999. Rituaali meidän ajallemme. Teoksessa Suhonen, Topi, Sinkkonen, Kirsti., Pekkanen, Martti. (toim.) Tarinateatteri, playback theatre. Helsinki: Tummavuoren kirjapaino OY

Ennakkoluuloista tietosivu. n.d Punainen risti. Verkkodokumentti. < https://www.punainenristi.fi/sites/frc2011.mearra.com/files/tiedostolataukset/ennakkoluuloista_tietosivu.pdf> luettu 23.4.2016

Gallese Vittorio 2011. Intersubjektiivisuus neurotieteen näkökulmasta, Ruumiillinen jäljittely ja sen merkitys intersubjektiivisuudessa. Psykoterapia (2011), 30(1), 4–17

Grönfors, Martti 1985. Kvalitatiiviset kenttätömenetelmät. Juva: WSOY.

Halko, Marko - Veli-Matti, Koivumaa 2006. "KIVA KATSOA MUIDEN AJATUKSIA" Tarinateatteri sosiokulttuurisena innostajana. Opinnäytetyö Sosiaalialan koulutusohjelma. Sosiaalipedagogiikan suuntautumisvaihtoehto. Pirkanmaan ammattikorkeakoulu

Hari Riitta 2007. Ihmisaivojen peilautumisjärjestelmät. Lääketieteellinen Aikakauskirja Duodecim 2007;123(13):1565-73

Harilo Riitta 2006. ”Tuli ihan itseni mieleen” Tarinakattila -projekti 2003- 2006 . Loppuraportti. Verkkodokumentti. Pirkanmaan Ihmissuhdetyö ry. Tampere. Luettu 1.5.2015.

Havainnointi n.d. Kajaanin ammattikorkeakoulu. Verkkosivu <<https://www.kamk.fi/opari/Opinnaytetyopakki/Teoreettinen-materiaali/Tukimateriaali/Aineiston-keruumenetelmat/Havainnointi>> . Luettu 15.10.2016

Helsingin ranskalais- suomalainen koulu. n.d Verkkodokumentti. <<http://hrsk.fi/etusivu/>> Luettu 16.2.2016.

Helsingin tarinateatteri. n.d. Verkkodokumentti. <<http://www.helsingintarinateatteri.com/index.php?id=1>>. Luettu 21.2.2015

Hyypä, Harri., Kiviniemi, Liisa., Kukkola, Jani., Latomaa, Timo. & Sandelin, Pirkko. 2015. Kokemuksen tutkimuksen ulottuvuudet. ePooki. Oulun ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyön julkaisut 9. Verkkodokumentti <<http://urn.fi/urn:nbn:fi-fe201503252008>. >Luettu 19.12.2016

Iacoboni, Marco 2008. Ihmisen peilaus – kytkeytymisemme uusi tiede. Suom. Kimmo Pietiläinen. Helsinki: Terra Gognita.

Invalidiliitto 2015. Verkkodokumentti. < <http://www.invalidiliitto.fi/portal/fi/toiminta/>>. Luettu 21.1.2015.

Itkonen, Tuija - Talib, Mirja-Tytti. Aito yhdenvertaisuus koulussa, syrjinnän vastainen pedagogiikka. Sisäasiainministeriön opas 24/2013 Verkkodokumentti. < <https://yhdenvertaisuus-fi-bin.directo.fi/@Bin/bee9bcf6caea8f19d8e332d6fc9b494a/1484763679/application/pdf/309882/Aito.pdf>> Luettu 28.1.2016

Ketonen, Päivi. 2006. Kohti morenolaista pedagogiikkaa. Kandidaatin tutkielma. Helsingin yliopisto soveltavan kasvatustieteen laitos.

Koivunen Pirjo - Leena, Lehtinen Taisto. 2015 Kasvu kiikarissa, havainnoinnin käsikirja varhaiskasvattajille. Juva. PS-kustannus. 33, 52, 77, 168.

Kääriäinen, Helena. 1999. Hetki on helmi, jonka tavoittamista kannattaa yrittää. . Teoksessa Suhonen, Topi, Sinkkonen, Kirsti., Pekkanen, Martti. (toim.) Tarinateatteri, playback theatre. Helsinki: Tummavuoren kirjapaino OY

Lintunen Jarmo 1995: Kokemuksellinen oppiminen ja pedagoginen draama
Teoksessa Lehtonen ja Lintunen (toim.): Draama. Elämys. Kokemus. Kirjoituksia ilmaisukasvatuksen alalta II, s. 109–118. Jyväskylän yliopiston täydennyskoulutuksen tutkimuksia ja selvityksiä.

Metsämuuronen, Jari. 2000. Laadullisen tutkimuksen perusteet. Helsinki. Methelp. 28

Normit nurin sivusto. verkkosivusto <<http://normit.fi/>> luettu 9.10.2016

Nyysönen, Seppo.1996. Näkökulmia draamafilosofiaan. Teoksessa Lehtonen ja Lintunen (toim.): Draama. Elämys. Kokemus. Kirjoituksia ilmaisukasvatuksen alalta II. Jyväskylän yliopiston täydennyskoulutuksen tutkimuksia ja selvityksiä

Ojanen Sinikka 2003. Ohjauksesta oivallukseen - ohjausteorian kehittelyä verkkoversiossa Suomen harjoittelukoulujen vuosikirja n:o 1. 2003 Toimitus: Raimo Silkelä, Verkko-versio: Erkki Savolainen

Opetussuunnitelman perusteet 2016. Verkkodokumentti. päivitetty. 29.08.2016
<www.opi.fi/ops2016> luettu 1.9.2016

Owens, Allan - Barber, Keith 2010. Draamakompassi: prosessidraaman suunnittelu, käytännön työskentely, arviointi ja reflektointi. Jyväskylä: WS Bookwell Oy

Owens, Allan - Barber, Keith 1988. Draama toimii. Helsinki: JB-kustannus ISBN 9525019071

Papunet 2016. Kehitysvammaliitto. Verkkodokumentti.< <http://papunet.net/kuva/>> Luettu 15.8.2016

Pearson, Deborah. 1999. Tarinateatteri koulutuksen välineenä. Teoksessa Suhonen, Topi, Sinkkonen, Kirsti., Pekkanen, Martti. (toim.) Tarinateatteri, playback theatre. Helsinki: Tummavuoren kirjapaino OY

Perustuslaki.1999. Finlex. Verkkodokumentti. < <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>> Luettu 13.2.2015

Playback theatre. n.d. Verkkodokumentti. <http://www.playbacktheatre.org/> luettu 19.7.2016

Pyykkö, Airi 1999. Tarinateatteri – todellisuuden teatteria. Teoksessa Suhonen, T., Sinkkonen, K., Pekkanen, M. (toim.) Tarinateatteri, Playback Theatre. Helsinki: Tummavuoren kirjapaino OY

Elina, Renko - Liisa, Larja- Karmela, Liebkind- Emilia Solares 2012 Selvitys Syrjinnän vastaisen pedagogiikan käytös. Sisäasianministeriön julkaisu10/2012. Verkkodokumentti.<http://yhdenvertaisuus-fi-bin.drecto.fi/@Bin/f449126ccf781a8b5db4e6fdbba3049a/1484806263/application/pdf/240705/Selvitys> Luettu 24.2.2016

Repo, Merja 2002. Työnohjausta tarinateatterin menetelmin. Tarinateatteriohjaajakoulutuksen lopputyö.

Rusanen Soile.1995. Tie- theatre in education teatteritaidetta vai lastenleikkiä.Teoksessa Lehtonen ja Lintunen (toim.): Draama. Elämys. Kokemus. Kirjoituksia ilmaisukasvatuksen alalta II Jyväskylän yliopiston täydennyskoulutuksen tutkimuksia ja selvityksiä

Ruskis. n.d. Verkkodokumentti <<http://www.ruskis.fi/ruskis.html>> Luettu 14.3.2015.

Sikkelä, Raimo 1999. Persoonallisesti merkittävät oppimiskokemukset. Verkkodokumentti.< <http://sokl.uef.fi/verkojulkaisut/kipinat/RaimoS.htm>> Luettu 22.1.2016

Suomen kirjallisuuden seura. n.d <Verkkodokumentti. <http://www.finlit.fi/>>Luettu 25.2.2016

Teleskooppi n.d, Verkkodokumentti. <<https://www.facebook.com/teleskooppi/>> Luettu 13.1.2017

Toimiva vuorovaikutus. Papunet 2016. Verkkodokumentti. < <http://papunet.net/tietoa/toimiva-vuorovaikutus>> Päivitetty 3.6.2016

Vahva pohja osallisuudelle ja yhdenvertaisuudelle 2010. Suomen vammaispoliittinen ohjelma Vampo 2010-2015. Sosiaali- ja terveysministeriönjulkaisuja 2010:4. Verkkodokumentti. <http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=1087414&name=DLFE-12157.pdf>. Luettu 21.2.2015.

Weripää, Aila. 1999. Kokemuksia tarinateatterin menetelmän terapeuttisesta käytöstä. Teoksessa Suhonen, T., Sinkkonen, K., Pekkanen, M. (toim.) Tarinateatteri, playback theatre. Helsinki: Tummavuoren kirjapaino OY, 1

Vilka, Hanna - Airaksinen, Tiina 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi.

Vilka, Hanna 2006. Tutki ja havainnoi. Havainnointi metodina. Havainnointitavat. Osallistuva havainnointi. Helsinki: Tammi. 45, 76.

Voimauttava vuorovaikutus. Papunet tikoteekki. verkkodokumentti. <<http://papunet.net/tikoteekki/toiminta-ja-palvelut/voimauttava-vuorovaikutus/>> Päivitetty 30.9.2016

Vuorovaikutus- puhumista ja kuuntelemista. Kielijelppi - Akateemista viestintää suomeksi ja ruotsiksi. Verkkodokumentti. <http://blogs.helsinki.fi/kielijelppi/1-mita-on-puheviestinta/vuorovaikutus-puhumista-ja-kuuntelemista/> Päivitetty.23.12.22013.

Vuorovaikutustaitoja voi oppia. n.d. Mielenterveysseura. Verkkodokumentti. < <http://www.mielenterveysseura.fi/fi/mielenterveys/ihmissuhteet/vuorovaikutustaitoja-voi-oppia>> Luettu 3.3.2016

Vähänikkilä, Raimo 1995: Draama on viestintää. Teoksessa Lehtonen ja Lintunen (toim.): Draama. Elämys. Kokemus. Kirjoituksia ilmaisukasvatuksen alalta II, s. 123–138. Jyväskylän yliopiston täydennyskoulutuksen tutkimuksia ja selvityksiä

Yhdenvertaisuus.2017. Verkkodokumentti. < <http://www.yhdenvertaisuus.fi/>> Luettu 2.3.2016

Yhdenvertaisuuslaki. 2014. Finlex. Verkkodokumentti .< <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141325>> Luettu 13.2.2015

Yhdenvertaisuussuunnittelun opas. Sisäasiainministeriön julkaisu 10/2010. Verkkodokumentti. < <https://yhdenvertaisuus-fi-bin.directo.fi/@Bin/4ea67c9fe0aa3248313c906754a65f24/1484761353/application/pdf/141973/Yhdenvertaisuussuunnitteluopas%20suomi.pdf> > Luettu 2.4.2016

Yhteisymmärryksen tarkistaminen. Papunet 2016. Verkkodokumentti. <http://papunet.net/tietoa/yhteisymmarryksen-tarkistaminen> Päivitetty 20.5.2015

Kuvauslupa

Lapsenne osallistuu tarinateatteriprosessiin, joka on myös opinnäytetyöni, jossa tutkin yhdenvertaisuuden kokemuksen edistämistä. Tarinateatterikerrat ovat 29.4. ja 20.5. 2016 on tarkoitus kuvata tutkimusta varten, eikä kuvattua materiaalia esitetä tai käytetä muuhun.

Ystävällisesti

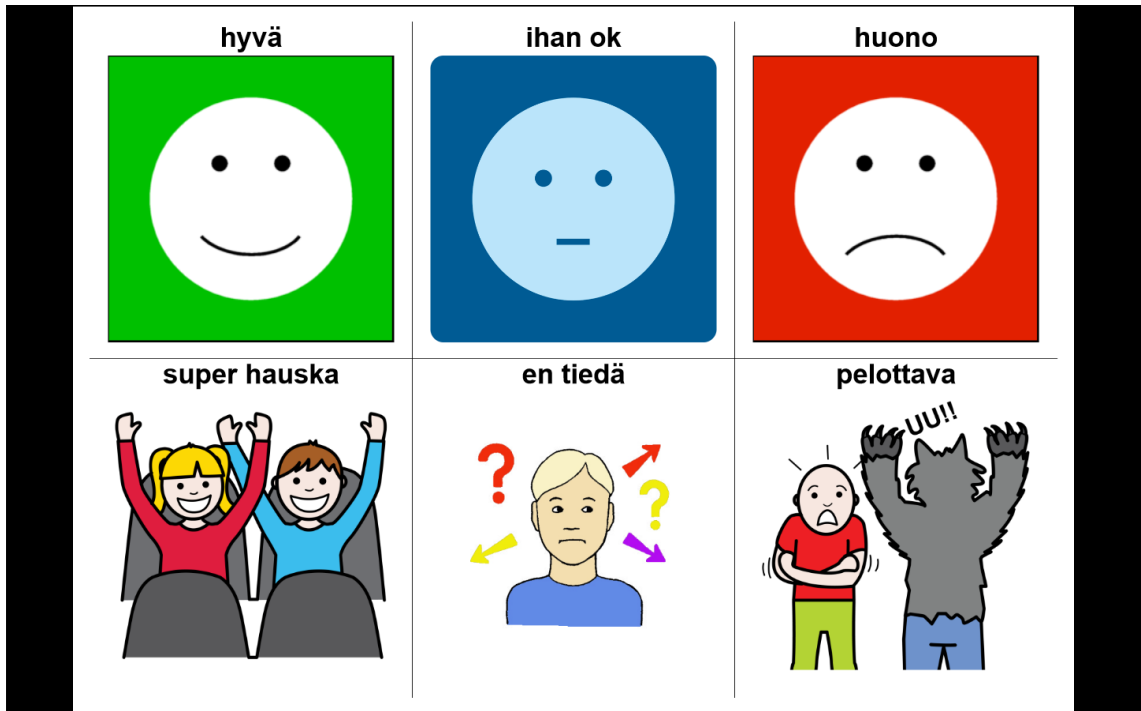
Sarri Rannanlilja

Lapseni saa osallistua kuvauksiin _____

Lapseni EI saa osallistua _____

Huoltajan allekirjoitus

Papunetin tunnekuvat

Havainnointi lomake opettajille ja avustajille

Yhdenvertaisuuden kokemus vuorovaikutuksen näkökulmasta:

Havaintoja oppilaista tai ryhmässä toimimisesta:

Toisten kuuntelu ja herkkyys vastaanottaa viestejä:

Kyky ilmaista mielipiteensä, ristiriitainenkin:

Omien mielikuvien jakaminen:

muita havaintoja:

Arviointilomake kaikille osallistuneille

Tarinateatteri- intervention arviointi:

Mikä sinusta oli toimivaa tässä projektissa?

Mikä sinusta ei toiminut?

Jos tekisimme tämän uudelleen kuinka parantaisimme ja kehittäisimme tätä?

Muita huomioita tai ajatuksia ?

Nimi:

halutessasi voi laittaa minulle myös sähköpostia: sarri.rannanlila@metropolia.fi